

Verslag van een openbaar verhoor

De parlementaire enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening heeft op 27 september 2023 **mevrouw Mattijssen** als getuige gehoord, die werd bijgestaan door mevrouw Van Grieken.

Voorzitter: Belhaj

Griffier: Sjerp

Aanwezige leden van de commissie: Aartsen, Azarkan, Belhaj, Maatoug, Van Nispen, Sylvana Simons en Slootweg.

Aanvang 15.30 uur.

De **voorzitter**:

Ik verzoek de griffier om de laatste getuige van vandaag, mevrouw Mattijssen, naar binnen te leiden.

(Mevrouw Mattijssen wordt binnengeleid door de griffier.)

De **voorzitter**:

Welkom, mevrouw Mattijssen. U wordt vandaag gehoord als getuige. Dit verhoor vindt plaats onder ede. U heeft ervoor gekozen de belofte af te leggen. Ik verzoek u met de belofte te bevestigen dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zal zeggen.

(In handen van de voorzitter legt mevrouw Mattijssen de belofte af.)

De **voorzitter**:

Dan staat u nu onder ede en mag u plaatsnemen.

Nogmaals goedemiddag, mevrouw Mattijssen, ditmaal namens de hele enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening.

Ik wil u vragen om tijdens dit verhoor uw microfoon aan te laten staan. Ik zie dat u wordt bijgestaan. De commissie wil u erop wijzen dat degene die bijstand verleent, niet namens u het woord dient te nemen. Dit verhoor zal worden afgenomen door de leden Maatoug en Slootweg. Voordat we gaan beginnen, wil ik even vragen of alles duidelijk is.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja, hoor. Het is me helder.

De **voorzitter**:

Dan stel ik voor dat we gaan beginnen. Ik geef het woord aan mevrouw Maatoug.

Mevrouw **Maatoug**:

Ook vanuit mij goedemiddag, mevrouw Mattijssen. U was van 15 november 2008 tot 14 oktober 2010 directeur Kinderopvang bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Daar hield u zich onder andere bezig met de kwaliteit van kinderopvang en het professionaliseren van de gastouderopvang. In dit verhoor willen we het met u hebben over de invoering van de kinderopvangtoeslag en de onvoorziene groei in het gebruik daarvan, de signalen van misbruik en oneigenlijk gebruik van kinderopvangtoeslag, en het toezicht op de kinderopvangtoeslag.

Mevrouw **Mattijssen**:

Oké.

Mevrouw **Maatoug**:

Ik gaf het al aan: u was vanaf november 2008 directeur Kinderopvang bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Ik zal soms "OCW" zeggen; ik zal proberen het elke keer voluit uit te spreken. Wat deed u als directeur Kinderopvang?

Mevrouw **Mattijssen**:

Als directeur Kinderopvang was ik verantwoordelijk voor een groep van ongeveer 25 mensen, om met elkaar het beleid rondom kinderopvang dat staatssecretaris Dijkzma wilde voeren, uit te denken en vorm te geven, en haar daarmee te ondersteunen in haar politieke opdracht.

Mevrouw **Maatoug**:

Kinderopvang zat daarvoor niet bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap?

Mevrouw **Mattijssen**:

Dat klopt, ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Dus dat betekent dat u de eerste persoon was bij het ministerie die dat moest doen.

Mevrouw **Mattijssen**:

Nee, dat klopt niet helemaal. Bij de departementale herindeling die volgde op de vorming van het kabinet-Balkenende IV is de kinderopvang van het ministerie van Sociale Zaken overgeheveld naar het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Dat was al in 2007. Dat betekent dat toen een afdeling van het ministerie van Sociale Zaken overgegaan is. Die mensen zijn overgegaan naar het ministerie van OCW. Die afdeling is in eerste instantie ondergebracht bij de directie Primair onderwijs, basisonderwijs. In de loop van 2008 werd helder dat het toch wel een hele grote opdracht was voor een afdeling en dat het ook onhandig was om die bij de directie Primair onderwijs te voegen. De secretaris-generaal besloot om daar een aparte directie van te maken. Dat betekende dat ik de eerste directeur daarvan werd. Daar heb ik voor gesolliciteerd. Ik mocht een aantal mensen erbij zoeken om van die afdeling, die dus mee overging, een volwaardige directie te maken.

Mevrouw **Maatoug**:

Goed dat u dat zo duidelijk maakt. Dus het was eerst een afdeling en op een gegeven moment was de opdracht zo groot dat men dacht: we maken er een aparte directie van. U was wel de eerste directeur van die directie bij het ministerie.

Mevrouw **Mattijssen**:

Op OCW in elk geval, ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Duidelijk. Dank. Begin 2007 werd duidelijk dat het gebruik van de kinderopvangtoeslag flink was gegroeid. De kosten van de Wet kinderopvang waren hoger dan gedacht en ingeschat. U werd in november 2008 directeur Kinderopvang. Mevrouw Dijkema gaf in haar verhoor aan dat het ministerie aankeek tegen een overschrijding die kon oplopen tot een miljard. Wat kreeg u bij uw aantreden mee over die overschrijdingen?

Mevrouw **Mattijssen**:

Die overschrijding was zelfs groter dan een miljard. In de ramingen, dus in de vooruitblik op wat de uitgaven zouden kunnen zijn, was berekend dat wij

een budget hadden van 1,7 miljard dat zou groeien naar 3,6 miljard, dus een overschrijding van 1,9 miljard. Dat zou dan nog een aantal jaren duren, want daar zat een soort opbouw in, maar dat was wel waar we tegen aankeken: een budget dat met zo veel geld zou moeten groeien om het gebruik bij te houden.

Mevrouw **Maatoug**:

Voor de gastouderopvang groeide explosief en zorgde voor budgettaire problemen, onder andere omdat deze groei niet voorzien was. Alle elementen groeiden, maar bij de gastouderopvang was tussen 2005 en 2007 sprake van een stijging van in totaal 227%.

Mevrouw **Mattijssen**:

Dat klopt. De gastouderopvang groeide heel hard, maar de totale opvang groeide ook. Dat kwam doordat kinderopvang eigenlijk natuurlijk een hele mooie voorziening is, waar ouders ook graag gebruik van maakten. Na de wat stoeve aanloop na de invoering van de wet in 2005 wisten heel veel ouders vanaf 2007 de kinderopvang te vinden en te benutten. Dat maakte dat ook de crèches en buitenschoolse opvang groeiden. Daar maakten veel meer mensen gebruik van. Maar de gastouderopvang groeide wel echt exponentieel. Er was zelfs een moment waarop de gastouderopvang was gegroeid met 500% ten opzichte van crèches en bso's, buitenschoolse opvang, die dan met 40% of zo waren toegenomen. De echte groei zat in de gastouderopvang. Daar zat wel een deel van de oorzaak van de gestegen kosten.

Mevrouw **Maatoug**:

Dus alle vormen van kinderopvang groeiden hevig, ook budgettair, maar de gastouderopvang groeide exponentieel. U noemt zelfs een percentage van 500% op een bepaald moment. Deze groei was niet geheel voorzien. Waarom was die onvoorzien?

Mevrouw **Mattijssen**:

Dat is een goede vraag: waarom weet je niet wat je niet weet? Kinderopvang is een hele mooie voorziening. In de jaren voordat het overkwam naar het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap was er ook een wet gemaakt. En er waren afspraken gemaakt waardoor bijvoorbeeld de werkgeversbijdrage geïnd werd door het ministerie van Financiën via de premies, en het niet meer een bijdrage van de werkgevers zelf hoefde te zijn. We hadden de motie-Van Aartsen/Bos, die scholen had opgedragen om te zorgen dat er buitenschoolse opvang via de school, dus niet door de

school, aangeboden werd. Dat maakte dat kinderopvang gewoner werd. Voor die tijd was kinderopvang eigenlijk maar iets voor de wat meer feministische moeders. Ineens werd het een voorziening die gewoon op school was en die de school daarmee eigenlijk ook wel goedvond. Dat maakte dat het imago van kinderopvang veranderde. Het werd makkelijker, omdat je je werkgever niet meer nodig had. Het werd gewoner, omdat het via de school ging. En het werd voor sommigen financieel echt aantrekkelijker, omdat er een toeslag voor beschikbaar kwam. Dat alles maakte dat de kinderopvang groeide.

Voor de gastouderopvang gold, denk ik, wel echt een ander aspect. In de wet werd het onderscheid tussen oppassen en opvangen eigenlijk niet scherp gemaakt. Opa's en oma's die op hun kleinkinderen pasten, zoals heel veel opa's en oma's dat gelukkig doen, konden dankzij die wet daarvoor de toeslag aanvragen. Die deden dat ook. Het was ook niet verboden. Maar het verschil tussen oppassen en opvangen – daar verwachten wij toch meer van als het gaat om de ontwikkeling van kinderen, om leren, om ervaringen aanreiken – vervaagde daarmee heel erg. Voor dat oppassen werd het dus ineens ook mogelijk om een toeslag aan te vragen, en dat groeide heel hard. Dat was eigenlijk ook een groei waarvan wij dachten: dat was eigenlijk niet de bedoeling. Maar dat zat in de wet, die we hadden overgekregen van het ministerie van Sociale Zaken. Het was blijkbaar niet voorzien dat dat op die manier zou gebeuren. En dat gebeurde wel.

Mevrouw **Maatoug**:

Ik ga even terug. U gaf in algemene zin drie redenen aan die misschien als verklaring kunnen gelden.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Het werd makkelijker, via school. Het werd gewoner. Dat heeft misschien met elkaar te maken. En het werd aantrekkelijker, want het ging niet meer via de werkgever.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Eerder in dit verhoor zei u: het begin was stroef, toen de wet inging. Daar klinkt een soort contrast in door.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja, dat was vóór de periode waarin ik verantwoordelijk werd voor de kinderopvang. Dat heb ik begrepen en dat heb ik nu natuurlijk allemaal weer gelezen, nu ik me hiervoor heb voorbereid. Toen de Wet kinderopvang in 2005 werd ingevoerd, was het aanvankelijk helemaal niet zo'n succes. Er werd helemaal niet zo veel gebruik van gemaakt, in elk geval niet zoals gedacht. Daarom is in 2006 de kinderopvangtoeslag verhoogd en voor ouders, zeker met een lager inkomen, aantrekkelijker gemaakt. Die werkgeverspremie werd geïnd. Dat heeft gemaakt dat het daarna aantrekkelijker is geworden. Wij hadden onder andere als opdracht om te proberen de wachtlijsten in de kinderopvang weg te krijgen met allerlei voorzieningen voor bso-boxen en plekken waar extra plekken konden worden gecreëerd, omdat er veel gebruik van werd gemaakt.

Mevrouw **Maatoug**:

Dat laatste punt is dat het aantrekkelijker werd – het bedrag ging dus omhoog; het was eerst lager – na de eerste stroeve periode. En daarnaast die andere redenen.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja, dat was nog bij Sociale Zaken.

Mevrouw **Maatoug**:

Ja, voor uw tijd. Dat heeft u heel duidelijk aangegeven. De overschrijdingen gingen gepaard met signalen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Daar zullen we het straks uitgebreid over hebben in dit verhoor. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap kreeg de taak om het probleem van misbruik en oneigenlijk gebruik, en de overschrijdingen op te lossen. Had uw directie voldoende mankracht en expertise om de problemen aan te pakken?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ik denk ... U zegt dat het ministerie van OCW de taak kreeg om misbruik en oneigenlijk gebruik op te lossen, maar de taak van het ministerie van OCW en ook de ambitie van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap met de kinderopvang was de kwaliteit van de kinderopvang verhogen en daar meer een voorziening van maken die gericht was op de ontwikkeling van kinderen. We zijn ook heel druk geweest met het harmoniseren van

eisen die we stelden aan peuterspeelzalen – daar was dat al veel meer de insteek – en aan de kinderopvang. Dat was eigenlijk de ambitie die wij hadden en waarom iedereen ook heel blij was dat kinderopvang naar het ministerie van Onderwijs was gegaan.

Er was ook een flink budget bij gekomen: 700 miljoen. Dat was op die 1,7 miljard dus echt een heel groot bedrag. Dat was bedoeld voor het versterken van de kwaliteit van kinderopvang. Terwijl daaraan gewerkt werd, werd duidelijk dat die enorme overschrijding van het budget eraan zat te komen en dat er dus vooral in de gastouderopvang heel veel oneigenlijk gebruik, zoals we dat noemden, zat. Dat kostte dan eigenlijk heel veel van het budget, terwijl daar geen – ik hoorde vanochtend Dennis Blansjaar dat ook in het verhoor zeggen – extra werk tegenover stond. Ouders gingen niet méér werken, want die opa's en oma's pasten al op. Dat was eigenlijk niet de bedoeling van dat budget. Dat was dus ook heel zonde, want door de dreigende overschrijding dreigde het geld dat bedoeld was voor het verhogen van de kwaliteit op te gaan aan oppassubsidie, om het zo maar te noemen. Dat maakte dat het ineens toch een grote opgave werd, ook omdat een zo grote overschrijding natuurlijk nooit binnen het budget van kinderopvang opgevangen kan worden. Je kan geen 1,9 miljard bezuinigen op een budget van 1,7. Dat dreigde ertoe te leiden dat er dan bezuinigd zou moeten worden op lerarensalarissen of onderwijs om de kinderopvang te betalen. Dat was binnen het ministerie van Onderwijs ook een hele moeilijke.

Mevrouw **Maatoug**:

Ik ga het proberen samen te vatten en dan zegt u of ik dat goed doe. U begon met een nieuwe directie. Dat was daarvoor een afdeling. Er was 700 miljoen in een regeerakkoord om met de kwaliteit aan de slag te gaan. Daar kwam een extra opgave bij met grote budgettaire consequentie in de periode dat u begon als directeur Kinderopvang.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja. Zo mag u het samenvatten.

Mevrouw **Maatoug**:

Dan geef ik nu het woord aan mijn collega Slootweg.

De heer **Slootweg**:

Goedemiddag, mevrouw Mattijssen. Voordat wij het met u gaan hebben over de signalen van misbruik en oneigenlijk gebruik en hoe het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap deze problemen heeft aangepakt, hebben

wij eerst nog een aantal vragen over de financiële problemen voor het ministerie. Om zicht te krijgen op de budgettaire overschrijdingen start het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een rodeknopprocedure. Mevrouw Dijkma gaf dat in haar verhoor ook aan. Dat is een proces dat alleen wordt gestart bij grote problemen. Kunt u de commissie eens uitleggen wat een rodeknopprocedure is en hoe die werkt?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja. Het was een uitvinding van de toenmalige secretaris-generaal. Nu hoor ik er nooit meer over, eerlijk gezegd, maar toen had hij, Koos van der Steenhoven, dat als instrument.

De heer **Slootweg**:

Mag ik u even vragen: was dat alleen een procedure bij OCW of gold dat voor alle ministeries?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ik heb het op andere ministeries nooit gehoord, maar het was nog best een goed idee, dus bij dezen. Ik geloof niet dat anderen het hadden. Hij heeft dat instrument ingericht. Op het moment dat een directie met een probleem kampt dat ook andere directies flink raakt, kun je als directeur eigenlijk niet meer zelf alle beslissingen nemen die je wilt. Toen heeft hij gezegd: als een problematiek over de grenzen van een directie heen gaat en zelfs over de grenzen van een directoraat-generaal, waar je nog een directeur-generaal boven hebt en waar dus meerdere directies bij elkaar zitten, dan mag je naar de secretaris-generaal lopen en zeggen: nu wordt dit probleem echt te groot; ik kan dit niet meer handelen. Dan ging hij sturen op dat probleem. Dan drukte je als het ware een rode knop in. Dan ging hij dat probleem naar zich toe trekken en daarop sturen. Want als een secretaris-generaal zegt "ik heb vanmiddag drie juristen nodig", dan zitten ze er. Als ik dat zeg, is dat niet altijd. Dan hebben ze een hele drukke agenda. De secretaris-generaal gebruikte dus zeg maar zijn invloed, zijn macht ...

De heer **Slootweg**:

Gezag.

Mevrouw **Mattijssen**:

... om te zorgen dat er snel gehandeld kon worden. Het waren dus eigenlijk altijd wel crises. In dit geval was het crisiskarakter dat die overschrijding zo groot dreigde te worden – en het ministerie van Financiën was niet bereid daar zomaar geld bij te leggen – dat er dan bezuinigd zou moeten worden op

OCW om die overschrijding het hoofd te kunnen bieden. Als dat niet met kinderopvangbudget kan, dan kom je automatisch uit op het budget van basisonderwijs, voortgezet onderwijs, hoger onderwijs of wetenschap. Daar kon ik natuurlijk niet over beslissen. Dat betekende dat de secretaris-generaal daar het voortouw in nam en iedereen bij elkaar riep: wat weten we, wat kunnen we, hoe kunnen we dit oplossen?

De heer **Slootweg**:

Oké. Ik denk dat ik dat begrijp. Nog even. U heeft het er dan over dat er dan op basisonderwijs, ten minste, op salarissen van mensen in het basisonderwijs of voortgezet onderwijs, bezuinigd moest worden. Misschien is het een hele domme gedachte, maar waarom ging dan bijvoorbeeld de eigen bijdrage of de werkgeverspremie niet omhoog?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja, ook. Om dit uiteindelijk weer binnen de perken te krijgen, wordt natuurlijk overal naar gekeken. De premie, de werkgeversbijdrage omhoog was voor het ministerie van Financiën echt een no-go. Die hadden een deal gemaakt met de werkgevers over die premie. Dat was een bepaald bedrag. Daar wilden ze niet meer aan tornen. De ouderbijdrage omhoog was voor in elk geval PvdA en VVD in het kabinet best een ingewikkelde, want die hadden in hun verkiezingsprogramma staan dat kinderopvang gratis zou moeten worden. Als we het dus meteen na het eerste jaar al duurder gingen maken, was dat een hele ingewikkelde. Bovendien kan je natuurlijk maar beperkt de eigen bijdrage verhogen. De prijselasticiteit van kinderopvang heeft ook een grens. Anders doen ouders het niet meer. Dat zou natuurlijk een effect hebben op deelname aan werk door ouders, waar kinderopvang nou net een oplossing voor zou moeten zijn.

De heer **Slootweg**:

Was deze deal met werkgevers, deze afspraak, een onderdeel van het regeerakkoord? Hoe moet ik dat zien?

Mevrouw **Mattijssen**:

Die is voor mijn tijd gemaakt, want die is van het moment dat de premieheffing bij de werkgevers gebeurde. Dat was een afspraak die Joop Wijn nog gemaakt heeft toen hij staatssecretaris was. Dat was dus een kabinet eerder. Ik begrijp dat dat een afspraak is geweest – ik kan het niet helemaal overzien – waarbij bepaalde voordelen voor het bedrijfsleven werden weggestreept tegen dit nadeel, om het maar zo te noemen. Daar

hing dus een hele set aan afspraken aan elkaar. De angst was dat als je aan een van die afspraken ging morrelen, dan de hele handel ging schuiven.

De heer **Slootweg**:

Nog even over die werkgeversbijdrage. Gold die werkgeversbijdrage, nog voordat deze Wet kinderopvang in werking trad, ook op het moment dat je je kind naar een gastouderbureau bracht?

Mevrouw **Mattijssen**:

In de periode dat ik directeur Kinderopvang was wel. Die werkgeversbijdrage werd überhaupt geïnd. Het budget dat daarmee binnenkwam, was het budget dat beschikbaar was voor kinderopvangtoeslag. Dat gold dus ook voor gastouderopvang, ja.

De heer **Slootweg**:

Ja. Dat betekent dus dat op het moment dat de werkelijke uitgaven groter waren, er in ieder geval een ijzeren muur rond de bijdrage van werkgevers was voorgesteld.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja, dat was een vast, een fixed bedrag. Dat bewoog niet mee met de uitgaven.

De heer **Slootweg**:

De ambtelijke overleggen van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap richtten zich vooral op de rol van de gastouderopvang binnen de Wet kinderopvang. Het ministerie zag de gastouderopvang als, in goed Nederlands, deadweight loss. Wat betekent deadweight loss in deze context?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ik weet niet of het ministerie gastouderopvang als deadweight loss zag. Ik denk dat je het zo niet mag zeggen.

De heer **Slootweg**:

Hoe zou u het noemen?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ik weet zeker dat wij gastouderopvang als een hele goede loot aan de stam van de kinderopvang zagen. Gastouderopvang is ontzettend flexibel, kan heel kleinschalig en op allerlei plekken plaatsvinden waar een crèche of buitenschoolse opvang niet zit. Bijvoorbeeld voor ouders die in

ploegendiensten werken of nachtdiensten draaien of die ergens in een gebied wonen waar het een heel eind rijden is naar de dichtstbijzijnde crèche, kan gastouderopvang een hele mooie manier van kinderopvang zijn. Wat wij graag wilden, was dat de kwaliteit van de gastouderopvang net zo goed was als de kwaliteit van een crèche of een buitenschoolse opvang, omdat we echt geloven – en dat geloof ik nog – dat kinderopvang ... Ik vind het eigenlijk ongemakkelijk om te zeggen. Het is heel wrang na het verhoor waar ik daarstraks ook naar heb geluisterd, van meneer Moreira Moreno. Heel moedig is het dat hij hier zat. Maar wij waren er echt van overtuigd dat als je kinderopvang goed doet, het kinderen juist een duwtje in de rug kan geven in hun jeugd. Daar deden we het voor.

De gastouderopvang kon dat ook, maar dan moest het wel gastouderopvang zijn van een bepaald kwalitatief niveau. De oppasouders, de oppasgastouders, hadden in de regel – er zullen vast oppasopa's en -oma's zijn geweest die dat heel goed hebben gekund – niet de kwaliteit die de formele gastouders, zo zeg ik het dan maar even, wél hadden. Die werden wél goed begeleid door een gastouderbureau, die deden opleidingen, die herkenden signalen van problematiek bij kinderen. Die oppasubsidie, zoals het ook wel werd genoemd, vonden wij wat dan blijkbaar "deadweight loss" heet. Dat is dat er geld naar de oppas, in dit geval, gaat dat niet bijdraagt aan het doel van de wet, namelijk meer arbeidsparticipatie, maar ook niet aan de ontwikkeling van kinderen. Eigenlijk doet het dus helemaal niks. Het is alleen zo dat de informele opvang die het eerst was daarmee formele opvang wordt. Daar gaat geld naartoe. Dat is eigenlijk geld dat zonde is om daaraan uit te geven.

De heer **Slootweg**:

Want u had ondertussen wel berekeningen en rapportages waaruit bleek dat het niet zo was dat sommige ouders bijvoorbeeld hun kinderen vaker bij opa's en oma's brachten dan in het verleden en daardoor een grotere bijdrage ...

Mevrouw **Mattijssen**:

Wij onderscheiden een paar dingen: oneigenlijk gebruik en echt misbruik. Oneigenlijk gebruik is alles wat mag binnen de wet. Wij kregen signalen van de Belastingdienst dat zij tegen kinderopvangtoeslagaanvragen aanliepen van ouders die zeven keer 24 uur toeslag aanvroegen en dus blijkbaar zeven keer 24 uur hun kind lieten opvangen. Wij kregen signalen dat broertjes en zusjes optraden als gastouder. Er was een reclame op de tram in Rotterdam: opa's en oma's, laat je betalen voor het oppassen; wij regelen alles voor je!

Dat mocht binnen de wet. In die zin was die wet best ruim. Maar dat was natuurlijk niet de bedoeling van de wet. Het was ook maar helemaal de vraag of er tegenover het aanvragen van zeven keer 24 uur kinderopvangtoeslag daadwerkelijk zeven keer 24 uur opvang had gestaan.

De heer **Slootweg**:

Ja. U komt met heel indrukwekkende voorbeelden, maar mijn vraag was eigenlijk een beetje: over welke omvang hebben we het dan?

Mevrouw **Mattijssen**:

Dat is heel moeilijk. Dat weet ik niet. De SIOD is gevraagd onderzoek te doen naar de Wet kinderopvang en de mogelijkheden die de wet bood voor misbruik en oneigenlijk gebruik. De SIOD was ook gevraagd om die omvang in kaart te brengen. De SIOD kwam ook terug met dat rapport en zei: dat is niet aan te geven; dat weet je niet. Dat snap ik eigenlijk ook wel. Je weet niet wat je niet weet, natuurlijk.

De heer **Slootweg**:

Je weet wel de groei, toch?

Mevrouw **Mattijssen**:

Je weet wel de groei. Maar de hele kinderopvang groeide, om redenen die ik net ook wisselde met mevrouw Maatoug. Je weet natuurlijk niet wat daarvan gewone groei is en wat daar aan oneigenlijk gebruik in zit. De SIOD gaf dus aan: wij kunnen dat niet zeggen. Het ministerie van Financiën, de Belastingdienst, kwam af en toe met casuïstiek van echt misbruik in de zin van "we gaan ergens een inval doen" of met dit soort signalen van oneigenlijk gebruik.

De heer **Slootweg**:

Signalen. Om de budgettaire overschrijdingen op te lossen had het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap regelmatig contact met het ministerie van Financiën. Het ministerie van Financiën vond dat het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de overschrijdingen binnen de eigen begroting moest oplossen. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap was het hier niet mee eens. Volgens mij heeft u al ongeveer duidelijk aangegeven waarom niet, maar misschien kunt u nog even precies in het kort aangeven wat echt het grote bezwaar was tegen het terechtkomen van die rekening bij OCW.

Mevrouw **Mattijssen**:

Het voelde in elk geval alsof wij een wet overgedragen hadden gekregen van het ministerie van Sociale Zaken – daar kon Sociale Zaken ook niks aan doen, hoor – waar een enorme overschrijding mee gepaard ging die je niet had kunnen voorzien en waar je ook geen geld voor had gekregen. Die was nu bij ons gekomen.

De heer **Slootweg**:

Een paard van Troje, noemde mevrouw Dijkma dat, geloof ik.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ik hoorde het haar zeggen in het verhoor. Zo zou ik het niet willen noemen, maar het was natuurlijk wel een overschrijding die we niet hadden voorzien. Waar je eigenlijk alle energie erop wil zetten en de ambitie hebt om kinderopvang beter en mooier te maken, dreigde de hele 700 miljoen nu in dat tekort te gaan zitten. Dat voelde niet fair. Daarom hebben we ook bij het ministerie van Financiën aan de bel getrokken, zo van: wij hebben een opdracht gekregen, maar we hebben niet de goede middelen meegekregen om dit te doen. Het tweede is dat zo'n overschrijding voor een deel op de kinderopvang kon worden verhaald. Dat is ook gebeurd. De eigen bijdrage is omhooggegaan. Maar zoals ik net zei, kan dat niet onbepaald, want dan maak je het voor een aantal ouders eigenlijk weer onmogelijk om gebruik te maken van kinderopvang. We hebben toch een deel van die 700 miljoen aan middelen ingezet. Maar als je nog meer op het ministerie van OCW wilde bezuinigen, dan kon dat niet meer op het budget van kinderopvang. Dan vraagt het ministerie van Financiën – dat is ook hun rol; het is allemaal belastinggeld en we moeten er allemaal zuinig mee zijn – om nog maar eens heel goed rond te kijken op het ministerie van OCW. Onderuitputting, dus iets wat je aan het eind van het jaar overhoudt voor dat jaar, kan nog weleens iets oplossen. Maar dit ging om zulke bedragen voor meerdere jaren dat dat binnen OCW niet op te lossen was, tenzij je zou willen bezuinigen op onderwijsbudgetten. Maar dan kwam je in hele andere problematiek.

De heer **Slootweg**:

De staatssecretaris van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mevrouw Dijkma, vertelde in haar verhoor dat deze budgettaire discussie uiteindelijk politiek is opgelost. Hieruit begrepen wij dat er normaal gesproken in eerste instantie wordt gekeken hoe het ambtelijk kan worden opgelost. Dat is niet gelukt?

Mevrouw **Mattijssen**:

In eerste instantie kijk je altijd of je ambtelijk afspraken kunt maken over hoe je dan zo'n tekort kunt oplossen. Directeuren FEZ van ministeries gaan dan in overleg met de Inspectie der Rijksfinanciën. Die komen dan met voorstellen om daar bijvoorbeeld onderuitputting voor in te mogen zetten. Nee, dat is ambtelijk dus niet gelukt. Ik denk ook dat het budget zo groot was dat dat ambtelijk nooit zou zijn gelukt. Ik denk dat dat altijd wel een politieke beslissing is.

De heer **Slootweg**:

De Inspectie der Rijksfinanciën adviseert het ministerie van Financiën over het begrotingsproces. Kunt u uitleggen wat de rol van deze inspectie bij ambtelijke gesprekken met het ministerie van Financiën is?

Mevrouw **Mattijssen**:

De rol van de Inspectie der Rijksfinanciën?

De heer **Slootweg**:

Ja.

Mevrouw **Mattijssen**:

De Inspectie der Rijksfinanciën is een onderdeel van het ministerie van Financiën. Die is opgedeeld in secties die allemaal één ministerie in de gaten houden. Zij proberen goed mee te kijken zodat de uitgaven van een ministerie niet hoger zijn dan het geld dat het ministerie heeft. Op het moment dat dat wel dreigt of dat er geld overblijft, zijn zij degenen die namens de minister van Financiën proberen afspraken te maken over wat er met dat geld mag en vooral hoe een tekort moet worden opgelost. Zij zijn echt wel degenen die bewaken dat er niet meer geld wordt uitgegeven dan er is en ook dat het geld niet wordt uitgegeven aan dingen waar de Kamer geen akkoord voor heeft gegeven. In die zin zijn ze wel heel erg streng.

De heer **Slootweg**:

Hoe doorslaggevend is de rol van deze inspectie?

Mevrouw **Mattijssen**:

De inspectie heeft veel macht. Geld is sowieso een heel machtige factor. De inspectie heeft in die zin veel macht. Die directeuren FEZ komen na onderhandelingen soms wel tot een oplossing, maar uiteindelijk is het heel vaak de minister die contact opneemt met de minister van Financiën.

De heer **Slootweg**:

Dank u wel. Mevrouw Maatoug gaat verder met het verhoor.

Mevrouw **Maatoug**:

Zoals u net ook met de heer Slootweg besprak in het verhoor, waren er naast financiële problemen ook signalen van misbruik en oneigenlijk gebruik van de kinderopvangtoeslag. Wat kreeg u bij uw aantreden mee van deze signalen?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ehm ... Het misbruik was geen heel groot issue. Het oneigenlijk gebruik was wel echt een heel groot issue.

Mevrouw **Maatoug**:

U zegt "heel groot".

Mevrouw **Mattijssen**:

Als je nu terugkijkt naar de hele kinderopvangperiode en naar waar het in het eerdere onderzoek over is gegaan en als je kijkt naar waar het in deze enquête over gaat, dan lijkt het alsof we van begin af aan op zoek waren naar misbruik. In de periode dat ik directeur Kinderopvang was, was dat geen heel groot onderwerp. Kamervragen uit die periode gingen over dat oneigenlijk gebruik: hoe kan het dat broertjes en zusjes op hun broertjes en zusjes mogen oppassen en dat wij daar geld voor geven? Echte fraudezaken waren er dus maar in heel beperkte mate. Het uitzoek van misbruik of fraude was voor ons gevoel ook een taak van de FIOD, in elk geval van het ministerie van Financiën. Dat was waarschijnlijk bij alle toeslagen een ding, maar niet iets waar wij heel druk mee bezig waren. Wel waren wij druk bezig met dat oneigenlijk gebruik, en dat SIOD-rapport ...

Mevrouw **Maatoug**:

Daar kom ik zo op. Daar heb ik een paar hele specifieke vragen over.

Mevrouw **Mattijssen**:

Oké, maar misschien mag ik nog een heel klein stukje van mijn zin afmaken. Wel bleek dat er in de wet eigenlijk heel veel mogelijkheden voor misbruik of fraude bestonden. Dat maakte dat we daar toch naar zijn gaan kijken in de zin van: misschien is die fraude nu niet zo groot, maar eigenlijk legt deze wet de bal wel een beetje op de stip. Daardoor zijn we toch naar misbruik of fraude gaan kijken. Dat deden we niet omdat het zich zo veel voordeed, maar omdat we dat natuurlijk vóór wilden blijven.

Mevrouw **Maatoug**:

U geeft heel duidelijk aan dat misbruik eigenlijk geen thema was. En als het al een onderwerp was, dan lag dat bij de FIOD, waar het hoort.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Het oneigenlijk gebruik was wel groot. Ik vroeg u hoe dat bij uw overdracht ging. U zei net: bal op de stip. Kunt u de commissie vertellen hoe zo'n eerste gesprek met uw voorganger ging? Wat zegt zo iemand dan?

Mevrouw **Mattijssen**:

Poeh. Dat is wel vijftien jaar geleden, hè.

Mevrouw **Maatoug**:

"Topwet, niks meer aan doen!"

Mevrouw **Mattijssen**:

Nee, dat zei hij dus niet. Hij zei: we zijn met Financiën druk in gesprek over hoe we dat oneigenlijk gebruik zouden kunnen terugbrengen en wat we daarvoor zouden moeten doen. Er waren gesprekken over een register, over ander toezicht, over het niet meer onderhands mogen afsluiten van contracten en dat soort zaken. Hij heeft bij de overdracht wel aangegeven waar allemaal naar gekeken werd en dat daar nog heel veel werk te doen was. Het was namelijk heel ingewikkeld om verder uit te denken hoe dat dan ging werken en hoe je dat dan vorm zou moeten geven.

Mevrouw **Maatoug**:

Dus eigenlijk was het vooral: wij zijn ermee bezig, dit zijn de stappen, dit is wat we aan het doen zijn, en dit is een belangrijk thema op dit dossier?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

U had het net over signalen die binnenkwamen. U gaf wat voorbeelden. Waar komen dit soort signalen bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap binnen?

Mevrouw **Mattijssen**:

Wij hadden heel regelmatig overleg met het ministerie van Financiën, met de Belastingdienst. Dat deed vooral mijn mt-lid die ook de financiële kant van de portefeuille had. Met het ministerie van Financiën hadden wij veel contact, ook omdat zij eigenlijk het beste konden zien hoeveel gebruik er gemaakt werd van kinderopvangtoeslag. Dat was voor ons ook weer belangrijk om vooruit te kunnen kijken naar hoe groot de uitgaven dan waren. Daar hadden wij dus contact over met hen. We hadden contact met hen over die maatregelen die we wilden nemen, en in die overleggen deden zij af en toe ook mededelingen in de trant van "we zijn een fraudezaak op het spoor". Dan had de FIOD een inval gedaan of was het OM ermee bezig. Daar werden we over geïnformeerd. Dat gebeurde dus niet heel vaak, maar wel soms. Dat kwam dus binnen tijdens dat overleg met dat mt-lid; die meldde dat vervolgens aan mij via de mail of die kwam langs en zei: oeh, daar gaat een fraudezaak spelen. Dan informeerden wij de staatssecretaris, zodat zij niet verrast zou worden als dat in de pers zou komen. Echte fraudezaken waren er ... Ik herinner mij er eigenlijk maar twee, drie.

Mevrouw **Maatoug**:

Dus de meeste signalen kwamen binnen via de Belastingdienst. Dat gebeurde in het reguliere overleg. Die gaven dat dan aan.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Waren er afspraken over hoe de informatievoorziening liep? U zei: soms per mail, soms mondeling.

Mevrouw **Mattijssen**:

Nee, nee. Volgens mij ging dat altijd mondeling. Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

U gaf ook aan dat u niet verrast wilde worden. Dus als de FIOD bezig was, dan werd dat gemeld, zodat u op de hoogte was. Dan maakte u de inschatting om dat aan de minister te melden.

Mevrouw **Mattijssen**:

Aan de staatssecretaris.

Mevrouw **Maatoug**:

Aan de staatssecretaris te melden. En in die periode waren er drie fraudezaken, geeft u aan.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ik herinner mij Dar el Hanan, 4Yourkids en De Appelbloesem.

Mevrouw **Maatoug**:

En signalen van oneigenlijk gebruik of andere ...

Mevrouw **Mattijssen**:

Die waren dus veelvuldiger. Dat waren grote reclames van de Oma van Roodkapje met de tekst: laat ons je toeslag aanvragen; je hoeft zelf niks te doen; je hoeft ook niks te betalen. Ik herinner me een gastouder van wie de eigen kinderen onder toezicht waren gesteld en die zich had aangeboden als gastouder. Het was niet verboden in de wet, maar het was natuurlijk wel heel onwenselijk. Of de ouders die kinderopvangtoeslag aanvroegen voor twintig uur in de week, waarna bleek dat ze maar één dag in de week werkten. Het mocht allemaal, maar het was eigenlijk allemaal ongewenst.

Mevrouw **Maatoug**:

En de signalen die u nu noemt, kwamen die ook via de Belastingdienst binnen?

Mevrouw **Mattijssen**:

Die kwamen binnen via de Belastingdienst óf via een overleg tussen de Belastingdienst en de GGD, waar wij ook in zaten. De GGD hield toezicht op de kwaliteit van de opvang. Zij samen kwamen ook dingen tegen, bijvoorbeeld zo'n ouder van wie de eigen kinderen onder toezicht gesteld waren. Zo'n verhaal kwam via de GGD bij ons.

Mevrouw **Maatoug**:

Kunt u vertellen wat er gebeurde als het wel ging om een fraudezaak? Dan kwam zo'n signaal binnen in dat overleg. Dat was dan op tijd. Ging het daarna altijd ook in de buitenwereld spelen? Werden jullie pas geïnformeerd als dat risico er was? Of was de afspraak gewoon: als er een zaak is, dan worden we geïnformeerd?

Mevrouw **Mattijssen**:

Nee, ik denk dat wij geïnformeerd werden als het een grote zaak was. De beoordeling daarvan was een beetje aan de Belastingdienst. Ik ga ervan uit

dat de Belastingdienst heel veel meer te maken heeft met fraude in al zijn werkzaamheden. Ik bedoel niet dat iedereen fraudeert, maar dat komen zij natuurlijk meer tegen. Kleinere gevallen van fraude koste de Belastingdienst gewoon op. Maar als een gastouderbureau echt op grote schaal had gefraudeerd en je eigenlijk zeker wist dat er heel veel ellende uit voort zou gaan komen, dan werd dat bij ons gemeld. De drie voorbeelden die ik noemde, kan ik me herinneren.

Mevrouw **Maatoug**:

Dat zijn die drie voorbeelden.

Mevrouw **Mattijssen**:

Misschien zijn er meer, maar ik heb ze niet gevonden.

Mevrouw **Maatoug**:

En hoe zit het met een structureler beeld over misbruik? Werden andere, minder grote dingen waar de Belastingdienst mee bezig was dan niet gedeeld? Waren daar afspraken over?

Mevrouw **Mattijssen**:

Nee, daar waren geen afspraken over. Ik weet dat dus ook niet. Ik weet niet hoe groot dat was. Maar ik geloof zomaar dat zij weleens iemand tegen zijn gekomen die meer uren opgaf dan 'ie afnam.

Mevrouw **Maatoug**:

U zei net aan het begin van dit stuk van het verhoor over deze verantwoordelijkheid: misbruik was geen groot ding. U leek te zeggen: dat lag ook bij de Belastingdienst of bij de FIOD. Of lag het nou ook bij OCW?

Mevrouw **Mattijssen**:

Nou, dat ligt ietsje genuanceerder. Wij voelden ons heel erg verantwoordelijk voor het feit dat het blijkbaar heel gemakkelijk was om misbruik te maken van de Wet kinderopvang. Dat is dat SIOD-rapport, maar daar komen we nog op. Daarom dachten wij: "Dat is niet goed. Dat is bijna de kat op het spek binden, zeg maar. De wet moet dus worden aangepast om ervoor te zorgen dat dat misbruik niet meer zo gemakkelijk plaats kan vinden." Daar waren wij absoluut verantwoordelijk voor. Dat deden we samen met de Belastingdienst, omdat dat soms maatregelen zijn die de Belastingdienst aangaan. De Belastingdienst had bijvoorbeeld een belangrijke rol in het landelijk register dat we uiteindelijk hebben ingevoerd. Daar had de Belastingdienst ook een grote rol in. Je deed dat dus wel samen. Als het gaat

om individuele aanvragen en het controleren daarvan: dat deden wij niet; dat deed de Belastingdienst. Die zullen daar ongetwijfeld ook dingen in zijn tegengekomen die niet kloppen.

Mevrouw **Maatoug**:

U geeft heel duidelijk aan dat het vooral ging om signalen van oneigenlijk gebruik; de voormalig staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mevrouw Dijkema, deed dat ook in haar verhoor.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

U heeft het eigenlijk al gezegd, maar ik wil u toch vragen: wat was volgens het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap het verschil tussen misbruik en oneigenlijk gebruik van kinderopvangtoeslag?

Mevrouw **Mattijssen**:

Wij vonden misbruik dingen doen die echt niet mogen volgens de wet, waar je dus de wet mee overtreedt. Oneigenlijk gebruik vonden wij gebruikmaken van de mogelijkheden van de wet die niet de bedoeling van de wet zijn.

Mevrouw **Maatoug**:

Niet de bedoeling van de wet. Is er toen de overschrijdingen toenamen en het beeld duidelijk werd onderscheid gemaakt tussen het soort oplossingen voor misbruik en oneigenlijk gebruik door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja. Wij hebben het oneigenlijk gebruik vooral teruggebracht door de kwaliteit van de gastouderopvang beter in de wet vast te leggen, door te omschrijven wanneer gastouderopvang voldeed aan de kwaliteitseisen die je eraan mocht stellen – dat vonden wij en dat vond de politiek natuurlijk ook – en waar dan ook echt een publiek betaalde toeslag tegenover mocht staan. Dat deden we door de kwaliteit te verhogen en opleidingseisen te stellen, maar ook door veiligheidseisen te stellen aan de omgeving waarin de opvang plaatsvond. Waren er bijvoorbeeld traphekjes? Was een vijver afgedekt? Het ging ook om het eisen van een EHBO-diploma van gastouders en om de eis bij de gastouderbureaus dat er een ratio, een bepaalde verhouding, was tussen het aantal medewerkers van een gastouderbureau en het aantal gastouders dat werd geserviced door dat gastouderbureau. Dan kon er vanuit dat

gastouderbureau ook echt begeleiding aan die gastouders geleverd worden. Het tweede wat we gedaan hebben, is de betaling van gastouders transparant maken, zodat het niet meer onderhands kon, maar via het gastouderbureau moest lopen. Dat gold ook voor de betaling van het gastouderbureau. De administratiekosten die zij in rekening mochten brengen, moesten bijvoorbeeld openbaar worden. Het moest transparant worden wie hier eigenlijk wat aan verdiende. Het derde wat we gedaan hebben, is het maximeren van het aantal uren waarvoor een toeslag kon worden aangevraagd.

Mevrouw **Maatoug**:

Want daar zat daarvoor nog geen maximum op?

Mevrouw **Mattijssen**:

Daar zat geen maximum op. Dat betekende dat je dus voor zeven keer 24 uur toeslag kon aanvragen.

Mevrouw **Maatoug**:

Kon je ook voor meer uren dan het aantal uren in een dag toeslag aanvragen?

Mevrouw **Mattijssen**:

Dat gebeurde wel, in ieder geval voor meer weken dan er in een jaar zaten en meer uren dan er in een dag zaten. Dat mocht niet. Daar greep de Belastingdienst in elk geval wel op in.

Mevrouw **Maatoug**:

Maar dat was niet gedefinieerd in de wet?

Mevrouw **Mattijssen**:

Dat durf ik niet te zeggen. Ik weet wel dat het gebeurde. Het gebeurde niet op hele grote schaal, natuurlijk, maar dat waren wel dingen die gebeurden en die verteld werden. Op die manier hebben we geprobeerd van de gastouderopvang weer een kwalitatieve opvangvorm te maken. Een heel aantal mensen die eigenlijk gewoon oppasten, hebben gezegd: "Daar heb ik geen zin in. Ik ga niet die opleiding volgen en een EHBO-diploma halen. Dan ga ik gewoon weer op de kleinkinderen passen, prima."

Mevrouw **Maatoug**:

Dus al die maatregelen die u noemt, hadden als doel om oneigenlijk gebruik terug te dringen en de kwaliteit te verhogen met als gevolg het terugdringen

van oneigenlijk gebruik. Dat gebeurde ook, want mensen dachten: dat zijn heel veel regels.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Mijn vraag was: waren er verschillende oplossingen voor oneigenlijk gebruik en misbruik? Dit heeft u heel duidelijk verteld. Welke maatregelen zijn er in gang gezet voor het misbruik?

Mevrouw **Mattijssen**:

Om het misbruik tegen te gaan? Bijvoorbeeld een maximering van het aantal uren, waardoor je het dus niet meer voor 53 weken in een jaar kon aanvragen. Ook het landelijk register is daar denk ik belangrijk bij geweest.

Mevrouw **Maatoug**:

Toch even over die uren. Als de wet niet heel duidelijk is over het aantal uren dat je kunt aanvragen, is dat dan misbruik of is dat dan ook oneigenlijk gebruik?

Mevrouw **Mattijssen**:

Nou, ik denk dat als je meer uren aanvraagt dan er in een dag zitten en in de wet staat dat je een toeslag mag aanvragen voor iedere dag waarop je opvang doet ...

Mevrouw **Maatoug**:

Maar u gaf net ook aan dat dat iets was wat de Belastingdienst al afkapte. Er zat geen maximum in de wet als het gaat om het aantal uren, maar dat was een maatregel die onder misbruik werd geschaard?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja. Dat denk ik wel.

Mevrouw **Maatoug**:

Oké. Gaat u door.

Mevrouw **Mattijssen**:

Een belangrijke was het landelijk register, waarin gastouder, kinderopvang, crèche en buitenschoolse opvang geregistreerd werden en waar zowel de Belastingdienst als de GGD informatie in zette, maar ook uit kon halen. Als

GGD'en een bezoek brachten aan een crèche – laat ik even uit de gastouderopvang wegblijven – en daar 20 kinderen aantreffen, terwijl er aangegeven was dat er daar 30 kinderen waren voor wie ook toeslag was aangevraagd, dan konden de Belastingdienst en de GGD zeggen: "Wat wij zien, matcht niet. Dat is dus eigenlijk fraude." Die maatregelen kan ik niet allemaal zo ...

Mevrouw **Maatoug**:

Ik vroeg net welke afspraken er waren met de Belastingdienst over de informatievoorziening en het op zoek gaan naar oplossingen, specifiek voor misbruik. Welke gesprekken werden er gevoerd met het ministerie van Financiën en specifiek met de Belastingdienst over het tegengaan van misbruik en oneigenlijk gebruik?

Mevrouw **Mattijssen**:

Wij waren in 2009, in aanloop naar de wet die op 1 januari 2010 in werking trad, maar ook in 2010 – dat was het overgangsjaar – denk ik wekelijks met de Belastingdienst in gesprek. We waren ook in gesprek met de GGD over maatregelen die genomen werden, hoe die eruit zouden moeten zien, hoe je dat in de wet kon opschrijven en wat het effect daarvan zou zijn. Dat waren overleggen op werkgroepniveau. Die waren heel intensief. Als er iets aan de hand was waar een directeur over wilde overleggen, dan belde die met mij, van: volgens mij komen ze er niet helemaal uit; kan jij eens even meedenken of meekijken. Dat is collegiaal overleg zoals dat denk ik op heel veel ministeries altijd plaatsvindt.

Mevrouw **Maatoug**:

En dan nu dat SIOD-onderzoek. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap laat de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst onderzoek doen naar de oorzaak en de omvang van het misbruik en oneigenlijk gebruik. De Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst, de SIOD, komt met verschillende aanbevelingen, maar kan geen conclusie trekken over de omvang van het misbruik en het oneigenlijk gebruik; we hadden het er al over. Bent u bij de SIOD nagegaan waarom zij daar geen inzicht in konden krijgen en waarom zij geen conclusies konden trekken over de omvang van het misbruik en het oneigenlijk gebruik?

Mevrouw **Mattijssen**:

Dat herinner ik me niet zo concreet, maar zo'n onderzoek gebeurt door de SIOD. Daar heb je een begeleidingscommissie bij van het ministerie van OCW die gaande het onderzoek contact heeft met de onderzoekers. Zij

vragen dan bijvoorbeeld of de goede dingen worden gevonden, of ze kunnen helpen, of ze mee moeten denken en of ze moeten helpen bij het verduidelijken van een vraag. In die gesprekken zal de SIOD op een gegeven moment aangeven: deze vraag kunnen wij niet beantwoorden. Dan is daar een gesprek over en is de vraag: waarom niet; wat heb je nodig? Daar is de conclusie getrokken: we weten het gewoon niet. Dat snap ik ook wel. Je weet misschien wel welke fraude zich heeft gemanifesteerd, waar de Belastingdienst op is gestuit, maar je weet natuurlijk niet wat zich allemaal nog onder de radar afspeelt. Dat de SIOD daar geen uitspraak over durfde te doen, vond ik op zich niet raar.

Mevrouw **Maatoug**:

Het is moeilijk om te weten wat je niet weet.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Maar om te weten wat voor soort oplossingen bedacht moeten worden, is iets van een inschatting van de grootte van het probleem misschien wel nuttig. Is er verder nog overleg over geweest toen de SIOD terugkwam met "die vragen uit de opdracht kunnen we niet beantwoorden"?

Mevrouw **Mattijssen**:

Nee, dat overleg kan ik me niet herinneren. Dat durf ik dus niet te zeggen. Maar ik ben het ook niet helemaal met u eens dat je de omvang moet weten om maatregelen te kunnen nemen. De SIOD zei bijvoorbeeld wat betreft de wet: het is een risico dat de betaling van gastouders rechtstreeks door de vraagouders kan gebeuren. Daarmee is er eigenlijk geen zicht op of gastouders wel betaald worden en als ze betaald hebben, op hoeveel ze dan betaald krijgen. Er is verder niemand die daarbij meekijkt. Dan denk ik: dat vind ik een goed signaal; daar leggen ze de vinger op de zere plek. Maar of 100 mensen daar misschien gebruik van maken en minder betalen dan ze zeggen te hebben betaald, of 1.000, maakt niet zo veel uit, want die mogelijkheid biedt de wet. Voor ons was het vooral het volgende belangrijk. Als de kinderopvang verder zou doorgroeien, dan wil je niet dat daar ineens toch op grote schaal gebruik van wordt gemaakt, of misbruik in dat geval.

Mevrouw **Maatoug**:

Die analyse heeft u nu een paar keer genoemd. De SIOD kijkt ook naar de

risico's in de wet- en regelgeving en specifiek wat betreft de Wet kinderopvang.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Dat is een best wel een fundamentele analyse. Die gaat eigenlijk over waar de gaten zitten in de wet. U zei eerder: bal op de stip; de wet- en regelgeving stond dat toe. Het was dus niet in de geest van de wet, maar de regelgeving stond het toe. Eentje is de relatie tussen arbeid en opvang – daar gaan we later over spreken – en eentje betreft de parallelle belangen van gastouders, vraagouders en gastouderbureaus. Kunt u uitleggen waarom dat zo'n groot risico was in de wet- en regelgeving?

Mevrouw **Mattijssen**:

Zij gaven aan dat het voor vraagouders, gastouders en gastouderbureau aantrekkelijk kan zijn om maximaal kinderopvangtoeslag aan te vragen, omdat ouders dan een hele hoge toeslag krijgen, je gastouders veel kunt betalen en het gastouderbureau veel administratiekosten kan afkomen, zeg maar. Daarmee hebben ze alle drie een parallel belang en zitten er geen checks-and-balances op. Dat was anders in de tijd dat kinderopvang en ook gastouderopvang nog rechtstreeks meebetaald werd door werkgevers. Toen werkgevers voor hun medewerkers meebetaalden aan de kinderopvang, wisten die precies hoeveel uren iemand werkte, want die persoon was bij jou in dienst. Daarmee kon een werkgever er dus ook toezicht op houden dat je niet voor meer uren toeslag aanvraagde dan je werkte. In dit systeem zat die rem er niet op, maar zat er ook niemand op die er een belang bij had om te zeggen: "Nou, 40 uur in de week? Je werkt toch maar 20 uur?" Daarmee heb je een gelijklopend belang en heeft niemand er belang bij om te zeggen: dit is te veel. Het risico is dan dat je meer geld aanvraagt dan het werken vergt.

Mevrouw **Maatoug**:

Dat is best een fundamenteel risico in de manier van financiering. U zei eerder in het verhoor met de heer Slotweg, en dat zegt u nu ook: dat was anders, namelijk toen de belangen van de werkgever en de werknemer tegenovergesteld waren. Was het, totdat de SIOD dat risico inschatte, niet bekend dat dat risico in de wet- en regelgeving zat?

Mevrouw **Mattijssen**:

Dat durf ik niet te zeggen. Dat SIOD-rapport is vrij snel uitgekomen nadat ik directeur Kinderopvang werd. Ik weet niet of dat daarvoor al helder was.

Mevrouw **Maatoug**:

Maar toen u begon als directeur ... We hadden het eerder over uw overdracht, de risico's en wat er op uw bord lag. Maar u kreeg in uw overdracht dus niet de waarschuwing: let op, bij deze wet zitten er hele grote gaten in de wet- en regelgeving, bijvoorbeeld over parallelle belangen.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ik heb geen idee meer of dit specifiek benoemd is. Er werd wel gezegd: in deze wet zit ruimte om er misbruik van te maken. Dat is precies waarom we de SIOD hebben gevraagd om daarnaar te kijken.

Mevrouw **Maatoug**:

Mevrouw Mattijssen, u heeft heel duidelijk het verschil tussen misbruik en oneigenlijk gebruik aangegeven. U gaf ook aan: oneigenlijk gebruik is niet de regels overtreden; het is niet in de geest van de wet, maar het mag wel. U gebruikte zelf de woorden: bal op de stip. Dat klinkt heel aantrekkelijk om, als ik de metafoor afmaak, de bal in het doel te schieten. Wanneer grenst oneigenlijk gebruik aan wetgeving met grote gaten?

Mevrouw **Mattijssen**:

Oneigenlijk gebruik mocht, maar ook voor oneigenlijk gebruik waren er natuurlijk ... De gedachte achter de wet dat je net zo veel kinderopvangtoeslag aan kon vragen als je nodig had om te kunnen werken, was niet helemaal doorvertaald in de wet. Want er zat niet een eis in de wet dat je maar voor zoveel uren per week of per maand kinderopvangtoeslag mocht aanvragen. Daarmee deed je dus niks waarmee je de wet overtrad, maar op dat punt was die wel heel ruim geformuleerd. De wet wat strakker maken, zal ik dan maar zeggen, was zowel gericht op mogelijkheden tot echte overtredingen als op mogelijkheden tot oneigenlijk gebruik. De wet was op beide punten behoorlijk ruim geformuleerd.

Mevrouw **Maatoug**:

De wet was heel ruim geformuleerd.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap verwerkt veel van de aanbevelingen van de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst in de wetwijziging van de Wet kinderopvang in 2010. U heeft net een paar van die wijzigingen genoemd. Het grootste deel van deze maatregelen betreft het tegengaan van misbruik en oneigenlijk gebruik. Was misbruik en oneigenlijk gebruik van de kinderopvangtoeslag de voornaamste reden voor de budgettaire overschrijdingen?

Mevrouw **Mattijssen**:

Dat weet ik niet. De overschrijdingen waren ook een gevolg van het feit dat kinderopvang populairder werd – laat ik het zo zeggen – en dat er dus gewoon meer gebruik van werd gemaakt.

Mevrouw **Maatoug**:

Dus die drie ontwikkelingen die u eerder in het verhoor schetste, namelijk dat het gewoner werd en makkelijker werd gemaakt omdat het dicht bij school was, staan los van ...

Mevrouw **Mattijssen**:

Het werd financieel aantrekkelijker, het werd gewoner en het werd gemakkelijker gemaakt. Er zat dus ook een stuk oneigenlijk gebruik in, maar ik kan niet aangeven of dat het grootste deel was. Ik denk ook dat wij dat niet zo uit elkaar konden trekken. Dat kan je niet helemaal doen.

Mevrouw **Maatoug**:

Heeft het ministerie gepoogd om een inschatting te maken van de verandering in de maatschappij en de aantrekkelijkheid en van hoe groot oneigenlijk gebruik en misbruik was?

Mevrouw **Mattijssen**:

Nee. Het enige wat wij konden doen, was het uit elkaar halen van de groei van de gastouderopvang en de groei van crèches en buitenschoolse opvang. Daar zat het probleem van oneigenlijk gebruik niet. Daarmee zit de bijdrage van oneigenlijk gebruik, zeg maar, in de gastouderopvang. Maar een deel van de groei van de gastouderopvang was ook heel gewenst. Het was ook heel goed dat er goede nieuwe gastouders kwamen. Je kan dus ook niet zeggen: de hele groei van de gastouderopvang was oneigenlijk gebruik. Want dat is niet waar.

Mevrouw **Maatoug**:

De maatregelen die u net schetste, gingen vooral over het tegengaan van oneigenlijk gebruik en een beetje misbruik.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Waren er andere maatregelen die zagen op die andere ontwikkelingen?

Mevrouw **Mattijssen**:

Op het aantrekkelijk zijn van kinderopvang?

Mevrouw **Maatoug**:

Ja, of is daarnaar gekeken?

Mevrouw **Mattijssen**:

Nee. Op zich vonden wij het een goede ontwikkeling dat kinderopvang aantrekkelijk werd gevonden door ouders. Denk aan de motie-Van Aartsen/Bos, die erover ging dat scholen buitenschoolse opvang moesten organiseren. Je mag veronderstellen dat het dan ook gewenst is dat kinderen daarnaartoe gaan. Zeker vanuit het ministerie van OCW zagen wij in kinderopvang, en dat vind ik nog steeds, een mogelijkheid om kinderen een duwtje in de rug te geven of om hen te helpen ontwikkelen. Wat mij betreft is het dus een heel gewenste ontwikkeling dat veel kinderen naar de kinderopvang gaan.

Mevrouw **Maatoug**:

Ik geef het woord aan collega Slootweg.

De heer **Slootweg**:

Mevrouw Mattijssen, ik wil het nu met u hebben over de invoering en de effectiviteit van het Landelijk Register Kinderopvang. Dit is een van de maatregelen die bij de Wet kinderopvang in 2010 wordt geïntroduceerd. Gastouders en kinderopvanginstellingen worden pas in het register opgenomen als zij door de GGD op kwaliteit zijn getoetst. Dit register zou ook moeten helpen bij het tegengaan van misbruik en oneigenlijk gebruik. Dat klopt toch?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja.

De heer **Slootweg**:

Heeft het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap onderzoek laten doen naar de effectiviteit van deze manier van toezicht houden?

Mevrouw **Mattijssen**:

Nee. Het idee om een landelijk register te maken was mede gebaseerd op het SIOD-advies. De SIOD zei: je zou het toezicht van de GGD en de Belastingdienst dichterbij elkaar moeten brengen. Het tweede is dat de registers zoals ze daarvoor bestonden allemaal gemeentelijke registers waren – dat was een enorme lappendeken – die niet met elkaar communiceerden. Als de GGD in een gemeente een kinderopvang had gesloten, dan kon die organisatie in een buurgemeente een nieuwe openen. Die buurgemeente wist dan niet dat die eerder gesloten was en uit het register van de burens was gegaan. Ook vanwege dat signaal en dat advies zeiden we: het helpt als je één register hebt waar iedereen in kan kijken. Maar nee, we hebben niet van tevoren onderzocht wat de effectiviteit daarvan kon zijn. Ik kan mij dat in ieder geval niet herinneren. We hebben dat advies dus opgevolgd.

De heer **Slootweg**:

Dan gaat het dus om een vehikel, zeg maar, om tot communicatie tussen de GGD en de Belastingdienst te komen en om te komen tot een eenduidig overzicht waarin verschillende gemeenten kunnen bekijken of een gastouder of kinderopvanginstelling geregistreerd is.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja, maar het ging nog verder. Het is niet alleen een vehikel voor toezicht en gemeenten waar een nieuwe gastouder of nieuwe kinderopvang zich meldt, maar ook voor ouders die kinderopvang zoeken. Sowieso heb je daar dan een overzicht, maar als iemand zich aanmeldt en zegt "ik kan jouw kind opvangen", kun je ook zien of die opvangvoorziening voldoet aan de kwaliteitseisen die door de GGD zijn vastgesteld.

De heer **Slootweg**:

Bent u nagegaan of veel ouders dat deden, of niet?

Mevrouw **Mattijssen**:

Nee. Dat kan ik ook niet, want ik ben in oktober 2010 gestopt. Toen is kinderopvang teruggedaan naar het ministerie van Sociale Zaken, naar Martin Flier. Het register werd toen nog gevuld, zeg maar. Dat moest op 1 januari 2011 volledig werkend zijn. Dat heb ik dus niet meer meegemaakt.

De heer **Slootweg**:

Om het Landelijk Register Kinderopvang te realiseren en om gezamenlijke toezichtsacties uit te voeren, moest gegevensuitwisseling tussen de Belastingdienst en de GGD mogelijk zijn. Heeft het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap overleg gehad met de GGD en de Belastingdienst over welke gegevens er werden uitgewisseld?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja. Er was een heel project landelijk register. Daar zaten deze partijen in. Er was veel contact met de Belangenvereniging van Ouders in de Kinderopvang, BOinK, en ook met kinderopvangbrancheorganisaties zoals BKN; de andere schiet me even niet meer te binnen. Er is dus allerlei overleg geweest met organisaties die in die registers terecht zouden komen, bijvoorbeeld over wat noodzakelijk was om uit te wisselen en hoe je het zo moest omschrijven dat iedereen wist wat we invulden. Daar is dus vrij intensief overleg over geweest. Vervolgens is het hele voorstel naar het College bescherming persoonsgegevens gegaan om te checken of wat daarin stond ook in overeenstemming was met de privacywetgeving.

De heer **Slootweg**:

En wat was daarop het antwoord?

Mevrouw **Mattijssen**:

Dat het oké was, want anders was het niet in de wet gekomen.

De heer **Slootweg**:

Welke informatie hadden beide partijen van elkaar nodig om goed toezicht te houden?

Mevrouw **Mattijssen**:

Oe. Zo precies durf ik dat niet te zeggen, maar het ging in elk geval om de vraag welke instellingen of gastouders goedgekeurd waren, zodat daar ook kinderopvangtoeslag voor kon worden uitgekeerd. Die koppeling was er natuurlijk. Het ging ook om hoeveel kinderen er in een kinderopvangvoorziening zaten, zodat de Belastingdienst kon kijken of er niet voor meer kinderen geld werd aangevraagd dan er in die voorziening zaten. Voor het overige ... Ja, zo diep ben ik er destijds ook niet in gegaan. Meer zou ik dan niet weten.

De heer **Slootweg**:

Nee, maar het belangrijkste was dat het naar het college was gegaan en dat

dat het stempel had gegeven dat deze gegevens mochten worden uitgewisseld tussen GGD en Belastingdienst.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja, het wetsvoorstel is langs het College bescherming persoonsgegevens gegaan. Ik zou niet weten of die hebben geadviseerd om nog iets aan te passen, maar wat uiteindelijk in de wet terecht is gekomen, is goedgekeurd door het College bescherming persoonsgegevens.

De heer **Slootweg**:

Met de Wet kinderopvang van 2010 kreeg de GGD de taak om voor de invoering van het register gastouders en gastouderbureaus te toetsen op kwaliteit. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap had regelmatig overleg met de GGD over dit onderwerp. Hoe toetste de GGD op kwaliteit?

Mevrouw **Mattijssen**:

Die hadden daarvoor een toetsingskader. In de wet werden niet alleen eisen gesteld aan opleiding, maar ook aan een veilige omgeving. Dat staat in de wet dan een beetje op hoog niveau omschreven, want de wet wordt heel erg lang als je dat heel gedetailleerd doet. De GGD vertaalde dat in wat dan een toetsingskader heet. Een veilige omgeving waar de kinderen worden opgevangen, betekent bijvoorbeeld dat er van die plaatjes in de stopcontacten zitten, dat kinderen niet zelf bij de hete kraan kunnen en dat ramen zo kantelen dat je er niet uit kan vallen.

De heer **Slootweg**:

Dat zijn een aantal aspecten, maar hoe toetsten ze dat nou echt?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ze gingen langs.

De heer **Slootweg**:

Ze gingen langs.

Mevrouw **Mattijssen**:

Je had inspecteurs en die gingen gewoon kijken.

De heer **Slootweg**:

En op het moment dat al die criteria goed waren, kon je in het landelijk register een plek krijgen?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja, en soms kreeg je de opdracht om iets te verbeteren. Als je bijvoorbeeld die plaatjes niet op de stopcontacten had, moest je dat doen. Dan kwam de GGD weer kijken of het nu wel goed was, en als je aan alles had voldaan, kwam je in het register.

De heer **Slootweg**:

In een korte periode moet de GGD dan veel controles uitvoeren, lijkt me, want het was toch geëxplodeerd.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja, inderdaad.

De heer **Slootweg**:

Er waren allemaal opa's en oma's en broertjes en zusjes die oppasten. Dat moest dus allemaal gecheckt worden. Is het de GGD gelukt om alle gastouders en gastouderbureaus te controleren op kwaliteit?

Mevrouw **Mattijssen**:

Dat was inderdaad een heel ingewikkelde opdracht, want het moest relatief snel, namelijk binnen een jaar; dat was het overgangsjaar. Er moest inderdaad naar grote aantallen gekeken worden. Ik herinner me dat de GGD daar extra budget voor heeft gekregen. Die hebben 10 miljoen extra gekregen om het plan voor al die controles te kunnen uitvoeren, met extra inspecteurs. Ook hebben we afspraken gemaakt over wat in elk geval bekeken moest worden en wat misschien later alsnog kon. En we hebben op een gegeven moment ...

De heer **Slootweg**:

Kunt u dat onderscheid even maken? Wat was dan belangrijk voor de korte termijn en wat moest voor de langere termijn?

Mevrouw **Mattijssen**:

We hadden een A- en een B-toets; ik zie u al lachen, maar het is al heel lang geleden. Ik geloof dat het onderscheid het volgende was. Iemand moest in ieder geval een opleiding hebben gedaan en een EHBO-diploma hebben gehaald, en de vraag was ook of er een zogeheten risico-inventarisatie was gedaan. Dat was een beetje een papieren toets, want daarvoor kon je papieren opvragen. De GGD had daarvoor mensen aangetrokken, gewoon administratieve mensen, want het was makkelijker om die mensen te

vinden. Dat moest in elk geval gebeurd zijn. Het huisbezoek, dat veel meer tijd kostte, kon eventueel op een later moment.

De heer **Slootweg**:

Maar als ik het goed begrijp, is het in eerste instantie vooral administratief. Heb je een EHBO-diploma? Heb je een vog? Maar naar de pedagogische kwaliteit, waar toch de expertise van de GGD lijkt te liggen, werd dan op een later moment gekeken. Dat was dan de B-toets.

Mevrouw **Mattijssen**:

Nou, niet voor iedereen, maar de GGD kon niet alle bezoeken tijdig af hebben. In het begin hebben we daar overigens wel op geduwd, want dat wilden we wel, maar op een gegeven moment zagen we gewoon dat het niet haalbaar was. We moesten dus iets loslaten. Toen zijn we naar een A- en een B-kader gegaan. Daarbij is een heel aantal voorzieningen bezocht, maar een deel ook niet. U heeft het over de pedagogische kwaliteit. Daar zit dan nog wel een ander stukje bij, namelijk dat de gastouderbureaus, als het om gastouderopvang ging, er verantwoordelijk voor waren dat er een pedagogisch plan was. Wat vinden wij belangrijk in onze opvang voor kinderen die hier opgevangen worden? Het ene gastouderbureau was misschien meer van de montessorikant en het andere meer van sport. Hoe werkt dat allemaal uit? Nou, daar was een plan voor. Bij die gastouderbureaus werd weer gekeken: heb je een pedagogisch plan? Bij een deel van de gastouders werd vervolgens gekeken of dat plan ook werd uitgevoerd, maar bij een ander deel kwamen ze daar op dat moment niet aan toe.

De heer **Slootweg**:

Nee, maar de eerste vraag was toch vooral: is het administratief op orde? Zo ja, dan kun je in het register. Of vat ik het dan toch veel te plat samen?

Mevrouw **Mattijssen**:

Dat vind ik wel. "Is het administratief op orde?" doet geen recht aan ... Als je administratief kunt aantonen dat je een diploma hebt, heb je heel hard geleerd om dat diploma te halen. Dan mag ik er ook van uitgaan dat je iets kunt. Dat papier kan je niet kopen, dus daar zit iets achter.

De heer **Slootweg**:

Nee, want anders is er sprake van fraude, neem ik aan.

Mevrouw **Mattijssen**:

Dan gaan we er meteen op af.

De heer **Slootweg**:

Hebben de invoering van het Landelijk Register Kinderopvang en de wetswijziging uiteindelijk geleid tot minder kosten? In het begin van dit verhoor is namelijk gezegd: alles is gemotiveerd omdat er grote overschrijdingen waren.

Mevrouw **Mattijssen**:

Nou, alles is gemotiveerd omdat er overschrijdingen waren én omdat we de kwaliteit niet goed genoeg vonden. Die houd ik er toch even bij als u het goedvindt. Die overschrijdingen zijn voor een deel teruggebracht. Die budgetgroei tot 3,6 miljard heeft niet plaatsgevonden, althans, niet in de cijfers voor zover ik ze nog kon overzien. Ik weet eigenlijk niet wat nu het budget is voor kinderopvang. Uiteindelijk is het in 2011 teruggegaan naar het ministerie van Sociale Zaken, met een budgetreeks die opliep tot 3 miljard. 0,6 miljard is dus teruggebogen, zeg maar. Of dat een-op-een terug te vertalen is naar deze maatregelen zul je nooit weten. Doordat bijvoorbeeld het tarief verhoogd is, is er misschien toch ook minder groei geweest dan eerder was voorzien. Maar uiteindelijk is het budget lager uitgevallen dan was voorzien.

De heer **Slootweg**:

Lager uitgevallen, ja. Heeft de invoering van het landelijk register ook geleid tot minder misbruik in de kinderopvangtoeslag?

Mevrouw **Mattijssen**:

Dat is een moeilijke vraag als je ook al niet weet hoeveel er was. Daar heb ik het net met mevrouw Maatoug al over gehad, namelijk over het feit dat die omvang niet kon worden geschetst. Grote fraudezaken zoals De Appelbloesem en de Bulgarenfraude hebben zich na mijn periode voorgedaan; van De Appelbloesem heb ik alleen het begin meegemaakt. Helemaal uitgebannen is het dus niet.

De heer **Slootweg**:

Mevrouw Maatoug neemt het verhoor nu van me over.

Mevrouw **Maatoug**:

We gaan verder waar we net gebleven waren, met die maatregelen uit het SIOD-rapport. In de periode dat het ministerie van Onderwijs, Cultuur en

Wetenschap aan de wetwijziging werkt, verkent het ministerie verschillende maatregelen die uiteindelijk niet worden opgenomen in de nieuwe Wet kinderopvang. Ten eerste wilde het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap het aantal uren arbeid en het aantal uren kinderopvang in de systemen van de Belastingdienst aan elkaar laten koppelen. Waarom was dit een belangrijke stap in het tegengaan van misbruik en oneigenlijk gebruik?

Mevrouw **Mattijssen**:

Omdat kinderopvangtoeslag er in eerste instantie voor is bedoeld om ouders in de gelegenheid te stellen te werken door de verzorging van hun kinderen aan iemand anders over te dragen. Als je dat zo gericht mogelijk wilt inzetten, zou het heel handig zijn als je weet hoeveel uur iemand werkt. Want dan heeft die voor die uren – misschien moet je daar nog reistijd bij optellen – recht op kinderopvangtoeslag. We liepen tegen het probleem aan dat mensen nu in principe voor veel meer uren kinderopvangtoeslag konden opvragen dan ze nodig hadden om deel te nemen aan het arbeidsproces.

Mevrouw **Maatoug**:

Ja, en de wet stond dat ook toe.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

En het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wilde die koppeling laten leggen.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

De koppeling van het aantal uren arbeid en het aantal uren kinderopvang is voor de Belastingdienst onuitvoerbaar. Voor het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap was het een belangrijke maatregel. Welke discussie was er tussen de Belastingdienst en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over deze maatregel?

Mevrouw **Mattijssen**:

Het was een grote wens van ons, die ook ontstaan was doordat het een advies was van de SIOD en doordat de Kamer erop aandrong. Het leek een hele logische koppeling en er stond veel druk op ons om die koppeling te

leggen. Het lijkt logisch dat de Belastingdienst beschikt over het aantal uren dat mensen werken, omdat de Belastingdienst ook beschikt over het geld dat ze ermee verdienen. In het gesprek dat we daarover hebben gehad, hebben we gevraagd: kunnen jullie die koppeling echt niet op de een of andere manier maken? Ze hebben mij er in die tijd van overtuigd dat dat gewoon niet kon. De Belastingdienst weet wel wat je verdient, maar niet hoeveel je per uur verdient en kan dus ook niet terugrekenen hoeveel uur je werkt. Dat is één. Twee. De Belastingdienst zei: "We kunnen dat ook helemaal niet bijhouden. Mensen hebben in januari, februari misschien een baan van 40 uur, in maart tot en met april helemaal geen baan en van mei tot december een baan van 20 uur. Dat zie je aan het eind bij de afrekening als één bedrag." Ze zeiden ook: voor zzp'ers, mensen die niet bij een werkgever werken, is het helemaal niet na te gaan. Daar zijn ook helemaal geen contracten die bij hen terechtkomen. We hebben daar wel op geduwd, zo van: kunnen jullie daar echt niet op de een of andere manier achter komen?

Mevrouw **Maatoug**:

Hoe gaat dat duwen dan?

Mevrouw **Mattijssen**:

Nou, in vergaderingen doorvragen over wat de mogelijkheden zijn, zo van: als ze het bij Toeslagen niet weten, dan weten ze het bij inkomstenbelasting ook niet, maar is het toch te organiseren?

Mevrouw **Maatoug**:

Ja, kan het op een andere manier?

Mevrouw **Mattijssen**:

De Belastingdienst was daar eigenlijk heel volhardend in. Dat begreep ik. Vervolgens hebben we verder gekeken. We hebben het UWV gevraagd of zij misschien informatie hadden over de aanstelling van mensen, naar aanleiding van alle wetten die zij moeten uitvoeren. Het UWV gaf aan: die hebben wij niet. We hebben ook gekeken of de kinderopvanginstellingen zelf de rol op zich wilden nemen om te bekijken hoeveel uren de ouders werken die hun kinderen komen brengen. Daarvan zeiden de kinderopvanginstellingen, en dat snap ik ook wel: "Die taak willen wij niet op ons nemen. Het is ons vak niet om dat te doen en te controleren. Het brengt ons ook in een heel rare positie ten opzichte van onze klanten, de ouders. Dat willen wij dus niet doen." Toen hield het op en zijn we naar een heel andere route gegaan, namelijk naar het maximeren van het aantal uren waarvoor je opvang mag vragen.

Mevrouw **Maatoug**:

Dus die maatregel om de arbeid en opvang te koppelen, die ook uit de analyse en het rapport van de SIOD kwam, is uiteindelijk geen onderdeel van de aanpassing van de Wet kinderopvang in 2010.

Mevrouw **Mattijssen**:

Omdat dat gewoon onuitvoerbaar bleek.

Mevrouw **Maatoug**:

Omdat het onuitvoerbaar bleek en de alternatieven ook niet mogelijk waren. Wat was het gevolg hiervan voor de fraudegevoeligheid van de wet?

Mevrouw **Mattijssen**:

Dat hebben we een beetje ondervangen door het maximumaantal uren waarvoor je opvang mag vragen te bepalen op 230 uur. Voor meer uren kun je geen kinderopvangtoeslag aanvragen.

Mevrouw **Maatoug**:

Maar even specifiek over de maatregel en de relatie arbeid-opvang. We hebben net best uitgebreid gesproken over de analyse van de SIOD. Wat betekent het dan dat die niet kan doorgaan?

Mevrouw **Mattijssen**:

Nou, toch even. Die 230 uur is de relatie arbeid-opvang, want die ...

Mevrouw **Maatoug**:

Wordt dan gemaximeerd.

Mevrouw **Mattijssen**:

... wordt gemaximeerd en wordt verondersteld maximaal te zijn. Kijk, de meeste mensen vragen gewoon keurig kinderopvangtoeslag aan voor het aantal uren dat ze werken. Maar als je het maximum aanvraagt terwijl je niet zo veel uur werkt, dan is dat, denk ik, weer oneigenlijk gebruik.

Mevrouw **Maatoug**:

En dat is iets wat al in de wet zat. De SIOD zegt "hé" en dat stuk van oneigenlijk gebruik blijft dan dus in de wet zitten.

Mevrouw **Mattijssen**:

Nou, dat is kleiner geworden.

Mevrouw **Maatoug**:
Want gemaximeerd.

Mevrouw **Mattijssen**:
Ik weet niet hoeveel uur er in een maand zitten, maar het mocht gaan om het aantal uren dat in een maand zitten. Dat is teruggebracht naar ik geloof 10 uur per dag –7 uur werken en dan ook nog reistijd – tot 230 uur per maand.

Mevrouw **Maatoug**:
Maar het voorbeeld van "je werkt twee uur en je vraagt meer opvang aan" blijft?

Mevrouw **Mattijssen**:
Ja. Ik weet niet of dat nu nog zo is, maar ...

Mevrouw **Maatoug**:
Maar in die periode. We spreken over die periode.

Mevrouw **Mattijssen**:
... in die periode konden wij die koppeling niet maken.

Mevrouw **Maatoug**:
Dus die vorm van oneigenlijk gebruik blijft in de wet zitten, want het was onuitvoerbaar.

Mevrouw **Mattijssen**:
Het was onuitvoerbaar, ja.

Mevrouw **Maatoug**:
Een tweede maatregel waarover wordt gesproken, is het afschaffen van de gastouderopvang. Uit onze informatie blijkt dat staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap mevrouw Dijkzma, de directie Kinderopvang en de Belastingdienst deze optie hebben overwogen en dat die ook besproken is. Waarom zou het afschaffen van de gastouderopvang misbruik en oneigenlijk gebruik tegengaan?

Mevrouw **Mattijssen**:
Een groot deel van dat oneigenlijk gebruik zat bij de gastouderopvang. Dat komt doordat de crèches en de buitenschoolse opvang openingstijden hebben. Die gaan dus gewoon weer dicht. Je kan je kind buiten de

openingsuren van die instelling dus niet brengen en je kunt ook geen kosten aanvragen voor meer uren dan die openingsuren. Een groot deel van het oneigenlijk gebruik en de mogelijkheden voor misbruik zaten dus in de gastouderopvang. Het leek een tijdje zo ingewikkeld om dat terug te dringen dat er gezegd werd: weet je wat, een optie is om er helemaal mee te stoppen. Die is serieus overwogen, ook wel met bloedend hart, want de gastouderopvang is, zoals ik eerder zei, ook een heel mooie vorm van opvang, zeker in een heel aantal gebieden. Binnen het kabinet lag het heel ingewikkeld, omdat CDA en ChristenUnie juist groot voorstander zijn van opvangen in eigen kring en in familiale kring. Daarmee droegen ze de gastouderopvang misschien nog wel een warmer hart toe dan de Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Maatoug**:

We bespraken net de maatregel wat betreft de relatie tussen arbeid en opvang. Die was wenselijk en kwam uit de SIOD-analyse, maar ging op uitvoering niet door. Als het wel had gekund, was dat gedaan.

Mevrouw **Mattijssen**:

Hij is wel beperkt, hè?

Mevrouw **Maatoug**:

Ja, gemaximeerd. Dat heeft u heel duidelijk verteld. Het voorstel was om de gastouderopvang te vervangen door een stelsel van minicrèches. Is dat op uitvoering gestopt of om politieke redenen?

Mevrouw **Mattijssen**:

Nee, dat is op uitvoering gestopt. Die minicrèches waren wel een compromis richting CDA en ChristenUnie.

Mevrouw **Maatoug**:

Wat was dat compromis dan?

Mevrouw **Mattijssen**:

Dat er toch een vorm van familiale opvang mogelijk bleef, kleinschalig, in een minicrèche, waar minder eisen aan zouden worden gesteld, voor een lager kinderopvangtoeslagtarief. Bij de gastouderopvang zouden dan meer kinderen opgevangen mogen worden, zouden er ook meer eisen worden gesteld aan de gastouder en stond daar een hogere toeslag tegenover. Dat was op een gegeven moment de gedachte. Nou, oké, dan beperkt het ...

Mevrouw **Maatoug**:

Want over het afschaffen van de gastouderopvang was geen overeenstemming.

Mevrouw **Mattijssen**:

Daar was geen overeenstemming over. Een tijd hebben ChristenUnie en CDA in het kabinet volgehouden: wij willen ook die familiale opvang mogelijk blijven maken en niet met al die eisen. Toen leek het compromis: we maken minicrèches, we maken gastouderopvang en je hebt gewone crèches en buitenschoolse opvang. Dat zat in het oorspronkelijke wetsvoorstel. Dat ging naar de Raad van State en die zei: nou maak je het wel heel erg complex; dit goed uitvoeren en uitleggen en er goed toezicht op houden wordt een onmogelijke opgave. Het advies van de Raad van State was heel stevig. Dat heeft ertoe geleid dat we bij nota van wijziging de minicrèches eruit hebben gehaald.

Mevrouw **Maatoug**:

Oké. En de optie om de gastouderopvang af te schaffen is dan al in een eerdere fase afgevallen?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja. Die is afgevallen. Dat heeft eerst geleid tot die drie mogelijkheden en uiteindelijk nog tot twee.

Mevrouw **Maatoug**:

En de minicrèches komen ook niet in het uiteindelijke wetsvoorstel. Wat betekende het niet doorgaan van die maatregel voor de fraudegevoeligheid van de wet?

Mevrouw **Mattijssen**:

Nou, niet zo veel, denk ik. Daardoor is de wet in elk geval duidelijker geworden, eenduidiger, met twee varianten in plaats van drie en met twee sets van eisen in plaats van drie. Ik denk dat dat voor de fraudegevoeligheid helpt, omdat de wet dan helderder is. Voor het doel van de wet heeft het, denk ik, ook geholpen dat de minicrèches een beetje bleven oppassen in plaats van opvangen.

Mevrouw **Maatoug**:

U heeft tot nu toe in het verhoor heel duidelijk aangegeven dat oneigenlijk gebruik vanaf het begin dat u dit dossier deed al een aandachtspunt was, bij uw overdracht al. De SIOD analyseert en zegt: grote gaten in de wet; dit kun

je eraan doen. Maar terwijl je gaat uitvoeren, kom je erachter dat een aantal dingen niet kunnen. Dan blijf je met andere maatregelen over, zoals die maximering.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

U heeft in het verhoor ook heel duidelijk aangegeven dat de scheidslijn tussen opvang en oppas vervaagt. Opa, oma, broertjes, zusjes. Een aantal maatregelen komen in de aanpassing van 2010.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Is na die aanpassing opvang in de familiale kring nog steeds mogelijk als je voldoet aan de kwaliteitseisen en aan de nieuwe maatregelen die getroffen zijn, waar u ook met de heer Slootweg in het verhoor over sprak?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja, zeker.

Mevrouw **Maatoug**:

Daarvan gaf u aan: dat is eigenlijk oneigenlijk gebruik.

Mevrouw **Mattijssen**:

Nou, nee hoor, dan heb ik me niet zorgvuldig uitgedrukt. Op zich is gastouderopvang in familiale kring helemaal niet verkeerd.

Mevrouw **Maatoug**:

Dan onderbreek ik u toch, mevrouw Mattijssen. Misschien heb ik u dan niet goed verstaan. U gaf aan het begin van het verhoor aan: het doel van deze wet was arbeidsparticipatie. Dus als er financiering plaatsvindt voor iets wat daarvoor ook al gebeurde, dan is dat niet in de geest van de wet?

Mevrouw **Mattijssen**:

Klopt.

Mevrouw **Maatoug**:

U leek daarmee te suggereren dat dat dan ook een vorm van oneigenlijk

gebruik is. Als dat blijft plaatsvinden na de wetsaanpassingen in 2010, dan blijft die vorm van oneigenlijk gebruik toch bestaan?

Mevrouw **Mattijssen**:

Nou, ik denk dat je gastouder kunt zijn ... Laat ik het als volgt zeggen. Mijn moeder zou gastouder kunnen zijn, maar ze moet dan wel aan een aantal eisen voldoen, zoals opleidingseisen. Misschien kan ze dan wel nog twee kinderen uit de straat in haar gastouderopvang opnemen, waardoor de ouders van die kinderen kunnen gaan werken. Of misschien kan ik daardoor wel meer uren werken. Onze zorg zat in de opvang die al plaatsvond, waarbij ook niet voor meer uren is opgevangen. Dat was dus eigenlijk gewoon oppassen waarvoor geld werd gevraagd. De weg voor opa's en oma's om in een gastouderopvangvoorziening hun eigen kleinkinderen op te vangen, zoals ook medewerkers van een crèche hun eigen kinderen in een crèche kunnen hebben, bestaat nog steeds. Ik denk niet dat er heel veel gebruik van wordt gemaakt, maar het kan wel.

Mevrouw **Maatoug**:

Ik wil dit goed begrijpen en ik wil het niet invullen. Voor het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap was de kwaliteit het allerbelangrijkste. U gaf ook aan wat de achtergrond was van de wet- en regelgeving waar we over spreken. Bij het begin van uw overdracht werd duidelijk – ik zei het net al – dat er veel oneigenlijk gebruik is. Denk aan het voorbeeld van de opa en oma en broers en zusjes. Stel dat het gaat om een gastouder die voldoet aan de kwaliteitseisen, zoals het hekje, de opleiding, EHBO en vermelding in het register, en dat die hiervoor ook al oppaste, en misschien op wel meer mensen in de familie. Dat blijft in de nieuwe situatie dus kunnen.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja.

Mevrouw **Maatoug**:

Was dat in de opvatting van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap nou een wenselijke situatie of een niet-wenselijke situatie?

Mevrouw **Mattijssen**:

Op het ministerie van OCW gingen wij ervan uit dat als de gastouder aan al die eisen zou voldoen en het gastouderbureau deze gastouder ook zou begeleiden in zijn pedagogisch handelen, de opvang in elk geval van een kwalitatief hoger niveau zou zijn dan voorheen. Als het dan tot geen enkel meer gewerkt uur leidt, dan heb je nog steeds het voordeel dat de opvang

kwalitatief beter is, maar dan is dat heel erg zonde voor het ministerie van Sociale Zaken, dat meer voor de werkgelegenheid verantwoordelijk is. Wij beoogden niet dat alle opa's en oma's nu aan al die eisen gingen voldoen en bleven doen wat ze deden, en dat is ook niet wat er gebeurde. Er zijn natuurlijk heel veel grootouders geweest die hebben gezegd: maar daar begin ik niet aan.

Mevrouw **Maatoug**:

Dat was het beoogde effect. Het moest zo onaantrekkelijk zijn dat er een afname was.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja, dat klinkt heel negatief, maar dat je dus eigenlijk weer doet wat je altijd al deed, namelijk gewoon op je kleinkind passen.

Mevrouw **Maatoug**:

Duidelijk. Ik geef het woord aan de heer Slootweg.

De heer **Slootweg**:

Ik wil het tot slot hebben over de positie van de vraagouders. Om de invoering van de gewijzigde Wet kinderopvang goed te laten verlopen organiseert het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap informatiebijeenkomsten voor gastouders en gastouderbureaus. Het ministerie geeft tijdens deze bijeenkomsten een toelichting op de wetswijziging en op de betekenis voor de gastouderopvang. Hebben de gastouders en gastouderbureaus ook de mogelijkheid gehad om de gevolgen van de wetswijziging met het ministerie te bespreken?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja, dat denk ik. Er zijn heel veel bijeenkomsten geweest. Ik ben daar zelf ook bij geweest in allerlei zalen met gastouders en vraagouders. Wij hebben daar geprobeerd uit te leggen wat er allemaal met de wet ging veranderen en wat er dus ook voor vraagouders ging veranderen. En we hebben geprobeerd mensen zo goed mogelijk voor te lichten over wat er veranderde, maar ook over wat ze zelf moesten doen om ervoor te zorgen dat hun kinderopvangtoeslag doorbetaald kon blijven worden. Het ging over wat gastouders moesten doen, wat bureaus moesten doen en wat vraagouders moesten doen. We hadden daar een heel bureau voor, het Implementatiebureau, dat die informatievoorziening verzorgde met een website en allerlei folders natuurlijk. Ouders hebben brieven gehad en dit

soort bijeenkomsten. Daar hebben we geprobeerd vragen zo goed mogelijk te beantwoorden.

De heer **Slootweg**:

Heeft u nog een herinnering van wat gastouders en gastouderbureaus aangaven als gevolgen? Ik begrijp nu ongeveer hoe de campagne was die werd neergezet om de gastouders en gastouderbureaus in te lichten, maar ...

Mevrouw **Mattijssen**:

Er waren altijd heel veel vragen, zoals: welke opleiding is dan geschikt? Aanvankelijk hadden wij mbo 2 helpende zorg of zo, helpende welzijn. Toen bleek dat je, als je ooit de opleiding tot verpleegkundige had gehad, hetzelfde niveau had als wat nu helpende welzijn is. Dan kwam de vraag: maar ik heb de opleiding tot verpleegkundige A gedaan en niet verpleegkundige B ...

De heer **Slootweg**:

Dus heel veel van de vragen waren eigenlijk: ben ik wel geschikt om dit te doen?

Mevrouw **Mattijssen**:

"Ben ik geschikt? Wanneer voldoe ik dan?" Het EHBO-diploma bleek ook niet zomaar een EHBO-diploma, maar je hebt EHBO voor kinderen, EHBO voor pubers, EHBO voor baby's. Welk diploma het was, moest allemaal worden uitgezocht. Ik denk dat u doelt op dit. Een hele moeilijke vraag was de timing. Omdat de wet op 1 januari 2010 in werking trad, maar de gastouder gekwalificeerd moest zijn op 31 december 2010 om met terugwerkende kracht recht te hebben op kinderopvangtoeslag ... Daar gingen ook veel vragen over in de zin van: hoe weet ik dat dan en wat gebeurt er als ik niet kwalificeer? Dat was terecht een grote zorg. Dat was bij ons op het ministerie overigens ook een zorg.

De heer **Slootweg**:

Dus de twee belangrijkste punten die werden teruggegeven, waren eigenlijk: ten eerste, sluit mijn opleiding aan en ten tweede, heb ik het eigenlijk wel op tijd binnen en wat betekent het als dat niet zo is?

Mevrouw **Mattijssen**:

Voor gastouders en vraagouders waren dat in mijn herinnering de belangrijkste vragen. Gastouderbureaus hadden natuurlijk ook allerlei vragen over hun onderneming en de eisen die wij aan hen stelden over het aantal

medewerkers of transparantie of tarieven. Maar goed, dat was misschien van een andere orde.

De heer **Slootweg**:

Zijn er ook informatiebijeenkomsten georganiseerd voor vraagouders die gebruikmaakten van gastouderopvang en kinderopvangtoeslag ontvingen?

Mevrouw **Mattijssen**:

Bij mijn weten wel, ja.

De heer **Slootweg**:

Dus voor beide.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja, dat denk ik wel.

De heer **Slootweg**:

Zijn er tijdens deze bijeenkomsten signalen binnengekomen vanuit gastouderbureaus of gastouders over de mogelijke gevolgen van de wetswijziging?

Mevrouw **Mattijssen**:

U zegt dé mogelijke gevolgen. Op welke gevolgen doelt u dan?

De heer **Slootweg**:

Met name dat er, als er iets mis was bij het gastouderbureau of bij de gastouder, een terugvordering zou plaatsvinden bij de vraagouder.

Mevrouw **Mattijssen**:

Nee. Dat was op dat moment ...

De heer **Slootweg**:

Hoe expliciet is dat gecommuniceerd?

Mevrouw **Mattijssen**:

Dat is op dat moment niet in beeld. Wat een zorg was, waar we het ook met heel veel mensen over hebben gehad en waar we het ook heel uitgebreid in de Tweede Kamer of in de Eerste Kamer over hebben gehad, was het niet kwalificeren van een gastouder waardoor je de kinderopvangtoeslag zou moeten terugbetalen. Een probleem bij een gastouderbureau waardoor je

zou moeten terugbetalen, was in mijn herinnering in die periode helemaal geen onderwerp.

De heer **Slootweg**:

Maar nog even: was het voor vraagouders in den lande duidelijk dat er, als er geen kwalificatie was, men niet in het landelijk register werd opgenomen en er wel daadwerkelijk opvang was verricht door de gastouder, kinderopvangtoeslag teruggevorderd ging worden?

Mevrouw **Mattijssen**:

Dat weet je niet zeker, maar er is wel een onderzoek gedaan door de directie Communicatie. Dan haalden ze panels van ouders bij elkaar die ze de informatie gaven die wij opstuurden, bijvoorbeeld, of die ze de website lieten lezen. Daarna werd gecheckt of ze hadden begrepen wat er stond. Daaruit kwam dat 97% van de mensen begrepen had wat er stond. Of ze vroegen mensen van zo'n panel die thuis een brief hadden gehad, of ze hem hadden gelezen, wat daar volgens hen in stond en hoe het werkte. De gegevens daarvan waren dat de mensen toen heel goed begrepen wat daar stond. Ik denk niet dat daarin stond: weet u dat u moet terugbetalen als een gastouderbureau een foutje heeft gemaakt? Dat was voor ons namelijk toen helemaal niet een ding. Onze zorg zat 'm erin dat de gastouder die niet op tijd kwalificeerde ... Daar hadden we ook de extra eis aan gesteld dat het gastouderbureau daar medeverantwoordelijk voor was, zodat die de gastouders ook achter de vorden zouden zitten of ervoor zouden zorgen dat ze de opleidingen konden doen, dat ze hun EHBO-diploma konden halen. Als dat niet zou lukken, zou het gastouderbureau moeten meebetalen aan de kosten die daaraan zaten.

De heer **Slootweg**:

Ja, aan de opleiding, hè. Aan de opleiding.

Mevrouw **Mattijssen**:

Dat was opleiding en EHBO en veiligheidseisen. Daar zat een zorg. Maar de zorg dat er misschien bij het gastouderbureau een foutje was gemaakt, was toen niet in beeld.

De heer **Slootweg**:

In de nieuwe Wet kinderopvang moeten ouders voortaan de eigen bijdrage aan het gastouderbureau betalen. Hierdoor werden zij afhankelijk van de gastouderbureaus. Als een gastouderbureau fraudeerde of fouten maakte met de administratie, ondervonden ouders hiervan de gevolgen. De

Belastingdienst ging bij ouders terugvorderen, niet bij het gastouderbureau. Hoe proportioneel vindt u dat eigenlijk?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ehm ... Ja, dat ehm ... Als een gastouderbureau fraudeert, zou je hopen dat dat gastouderbureau ook wordt aangepakt. Wat daarbij de moeilijkheid was, was dat de gastouder de relatie had met de Belastingdienst en het bureau niet. De Belastingdienst heeft daarin geen contact met gastouderbureaus.

De heer **Slootweg**:

Nee, maar de vraagouder, die het kind brengt, heeft daarna wel de financiële gevolgen hiervan.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja. Dat zie ik dus nu, ja. Toen was dat geen onderwerp.

De heer **Slootweg**:

Was het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zich destijds bewust van de mogelijke gevolgen voor ouders van het invoeren van deze maatregelen?

Mevrouw **Mattijssen**:

Wij waren ons bewust van het niet kwalificeren van gastouders in dat overgangsjaar. Daarvoor werd wat in de Tweede Kamer de schrijnendegevallenregeling is gaan heten, opgetuigd. Want het is heel schrijnend als een gastouder zich niet kwalificeert maar daar niks aan kan doen, en dat je dan ook moet terugbetalen. Met dat onderwerp waren we heel druk, want wij zagen ook dat dat heel onrechtvaardig kon uitpakken. Er is nagedacht over wat je dan kan doen. Daar is een regeling voor gemaakt, of in elk geval voor gastouders die overleden en dus niet konden kwalificeren voor het eind van het jaar. Dan zou je die toeslag nooit hoeven terugbetalen. Naar aanleiding van een Kamerdebat heeft staatssecretaris Dijkema toen gezegd: ik kom met een nadere regeling, maar dan wil ik eigenlijk iets verder zijn in het proces om te weten welke situaties zich voordoen; anders ga je nu een regeling verzinnen, maar zul je zien dat je een heleboel situaties mist. Dus dat werd vooruitgeschoven. Toen de Partij van de Arbeid het kabinet verliet en minister Rouvoet die portefeuille overnam van mevrouw Dijkema, hebben we het er met Rouvoet over gehad dat dit een heel kwetsbaar onderdeel van de invoering van de wet was. Daar hebben we nog met hem naar gekeken. Uiteindelijk heeft hij in augustus 2010 volgens

mij de eis van "gekwalificeerd" zijn laten vallen, waarmee de schrijnendegevallenregeling ook niet meer verder uitgebreid is.

De heer **Slootweg**:

Nee, maar toch nog even, mevrouw Mattijssen. Is er ooit geïnformeerd over wat het zou kunnen betekenen, over wat er teruggevorderd zou worden door de Belastingdienst bij ouders? Is dat ooit ...

Mevrouw **Mattijssen**:

Nee, daar is niet over geïnformeerd omdat ik ...

De heer **Slootweg**:

Maar op het moment dat je de rekening zodanig bij vraagouders neerlegt, hoort daar dan niet het besef bij van wat dat kan betekenen?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ik denk dat wij ons niet konden voorstellen dat als een gastouderbureau een foutje maakte of als een ouder een foutje maakte, je dan zo terugvorderde als uiteindelijk is gebeurd.

De heer **Slootweg**:

Maar hoort het niet bij goed beleid en fatsoenlijke wetgeving maken dat de implicaties van tevoren duidelijk zijn, dat duidelijk is dat je die rekening neerlegt bij mensen, dat je weet wat die rekening zou kunnen zijn?

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja, dat ... En u zegt dat dat in de wet van 2010 zo geregeld is?

De heer **Slootweg**:

Omdat er toen bij vraagouders teruggevorderd ging worden, of niet?

Mevrouw **Mattijssen**:

Nee, alleen voor die gastouder die niet kwalificeerde.

De heer **Slootweg**:

Vanuit de Tweede Kamer kwamen er in 2009 al schriftelijke vragen over dit onderwerp. Er was kritiek op het feit dat ouders de dupe konden worden van een frauderend gastouderbureau. Waarom heeft het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op basis van deze kritiek het wetsvoorstel niet aangepast? Het zijn vragen van mevrouw Kraneveldt-van der Veen van de Partij van de Arbeid, op dat moment een coalitiepartij.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ehm ... Wat was de vraag van mevrouw Kraneveldt?

De heer **Slootweg**:

Ze heeft een hele reeks gesteld. Dat is meestal netjes opgebouwd. "Is het bij u bekend dat de Belastingdienst bij verschillende ouders kinderopvangtoeslagen aan het terugvorderen is omdat zij deze onterecht zouden hebben ontvangen?" Een van de vragen is ook: "Zijn ook ouders die zich niet schuldig hebben gemaakt aan fraude, de dupe geworden van de handelwijze van het gastouderbureau? En zijn deze ouders in financiële problemen terechtgekomen?" De antwoorden zijn dan: "Het is in deze fase van het proces niet bekend in hoeverre onschuldige ouders de dupe zijn geworden van de handelwijze. Ook is het kabinet niet bekend dat ouders in financiële problemen zijn gekomen." Dit lijken mij toch hele duidelijke aanwijzingen dat ouders in de problemen kunnen komen.

Mevrouw **Mattijssen**:

Maar zoals u het voorleest, zal toen ... Kijk, dat de Belastingdienst bij ouders geld terugvorderde, gebeurde natuurlijk vaker als er iets niet goed gegaan was. Voor de antwoorden die toen gegeven zijn, is waarschijnlijk door de Belastingdienst een voorzet gegeven, een concept gemaakt, dat wij overgenomen hebben. Als het de Belastingdienst niet bekend was dat er ouders in financiële problemen waren gekomen, dan zullen wij dat als ministerie van OCW voor waar hebben aangenomen. Wij gaan niet ouders bellen om te vragen of zij financiële problemen hebben. Dus nee ... Dat suggereert in elk geval dat er teruggevorderd wordt waar dat reëel is. Ik denk dat wij dat op dat moment hebben overgenomen in de zin van: oké, dan is het terecht dat je terugvordert en leidt dat niet tot problemen.

De heer **Slootweg**:

Mevrouw Dijkma zei tijdens haar verhoor twee weken geleden hierover dat een ouder verantwoordelijk was om in zee te gaan met een gastouderbureau dat voldeed aan de regels. Kunt u de commissie uitleggen wat de mogelijkheden waren voor ouders om te controleren of een gastouderbureau voldeed aan deze regels?

Mevrouw **Mattijssen**:

Daarvoor was het landelijk register bedoeld, waarin je kon zien welke gastouderbureaus volgens de GGD en de Belastingdienst voldeden aan de regels.

De heer **Slootweg**:

Dus dat was dan hét punt: het landelijk register.

Mevrouw **Mattijssen**:

Ja. Daar zou je op moeten kunnen vertrouwen.

De heer **Slootweg**:

Mevrouw Dijkma noemde ook de pardonregeling voor ouders waarvan de gastouder niet op tijd geregistreerd stond in het landelijk register. Die gold niet voor andere vormen van fraude gepleegd door gastouderbureaus. Heeft het ministerie een pardonregeling voor ouders die de dupe werden van frauderende gastouderbureaus overwogen?

Mevrouw **Mattijssen**:

Nee. De pardonregeling is de schrijnendegevallenregeling. Dat is de regeling die op het overgangsjaar ziet. Maar die eis is uiteindelijk losgelaten, waardoor die regeling er niet meer hoefde te komen. Een regeling voor frauderende gastouderbureaus was op dat moment niet bij ons in beeld, nee. Dat is niet overwogen.

De heer **Slootweg**:

Ik geef het woord terug aan de voorzitter.

De **voorzitter**:

Dat betekent dat we aan het einde van dit verhoor zijn gekomen. Ik dank u hartelijk voor dit verhoor en verzoek de griffier om u weer naar buiten te leiden. Dank u wel.

Mevrouw **Mattijssen**:

Dank u wel.

Sluiting 17.14 uur.
